

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän YTR:n vuosikertomus 2015

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja
TEM rapporteja
15/2016

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET
MINISTRY OF EMPLOYMENT AND THE ECONOMY

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän YTR:n vuosikertomus 2015

ISSN verkkojulkaisu 1797-3562

ISBN verkkojulkaisu 978-952-327-096-1

KUVAILULEHTI

Julkaisija	Työ- ja elinkeinoministeriö Yritys- ja alueosasto			Julkaisu-aika 8.4.2016
Tekijä(t)	Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä YTR			
Julkaisun nimi	Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän YTR:n vuosikertomus 2015			
Julkaisusarjan nimi ja numero	TEM raportteja 15/2016			
Julkaisun teema				
Julkaisun osat/ kieliversiot	suomi			
Tiivistelmä	<p>Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän YTR:n vuosikertomuksessa kuvataan yhteistyöryhmän ja sen sihteeristön sekä teemaverkostojen keskeinen toiminta vuoden 2015 aikana. Vuosikertomuksessa käsitellään valtioneuvoston YTR:lle asettamien tehtävien toteuttamista.</p> <p>Vuosikertomuksessa käsitellään maaseutupoliittinen ohjelmatyö sekä teemakohtainen kehittämistyö verkostoissa seuraavissa aihepiireissä: kansalaistoiminta, elämänlaatu, maankäyttö ja infrastruktuuri, maaseudun elinkeinot ja osaaminen, ekosysteemipalvelut, harvaan asuttu maaseutu sekä identiteetti- ja kulttuuriverkko.</p> <p>Lisäksi kerrotaan maaseutututkimuksen ja –osaamisen vahvistamisesta, maaseututoimijoiden kansallisen ja kansainvälisen verkostoitumisen ja kokemustenvaihdon edistämisestä sekä maaseutuvaikutusten arvioinnin kehittämisestä ja käyttöönoton edistämisestä ja seurannasta.</p> <p>Vuosikertomuksessa kuvataan myös paikallisen kehittämisen rakenteiden ja työtapojen vahvistamista sekä maaseudun, saariston ja kaupunkien vuorovaikutuksen ja yhteistyön edellytysten parantamista sekä kansallisen ja EU:n maaseutu- ja aluepolitiikan yhteensovittamiseen osallistumista.</p> <p>Työ- ja elinkeinoministeriön yhteyshenkilö: Hanna-Mari Kuhmonen, p. 029 504 7008</p>			
Asiasanat	maaseutupolitiikka, maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä YTR			
Asianumerot				
Rahoittaja/kustantaja				
	ISSN (painettu)	ISBN (painettu)	ISSN (verkkojulkaisu) 1797-3562	ISBN (verkkojulkaisu) 978-952-327-096-1
	Sivumäärä 39	Kieli suomi	URN-tunnus URN:ISBN:978-952-327-096-1	
Julkaisujen myynti/ jakelu				

PRESENTATIONSBLAD

Utgivare	Arbets- och näringsministeriet Företags- och regionavdelningen			Utgivningsdatum 8.4.2016
Författare	Landsbygdspolitiska samarbetsgruppen YTR			
Publikationens namn	Landsbygdspolitiska samarbetsgruppens YTR:s årsberättelse 2015			
Publikationsseriens namn och nummer	ANM Rapporter 15/2016			
Publikationens tema				
Publikationens delar/ språkversioner	Finska			
Referat	<p>I årsberättelsen för landsbygdspolitiska samarbetsgruppen YTR beskrivs den centrala verksamheten för samarbetsgruppen och dess sekretariat samt temanätverken under 2015. I årsberättelsen behandlas hur de uppgifter som statsrådet tilldelat YTR har genomförts.</p> <p>Årsberättelsen behandlar arbetet med det landsbygdspolitiska programmet samt det temaspecifika utvecklingsarbetet i fråga om följande teman: medborgarverksamhet, livskvalitet, markanvändning och infrastruktur, landsbygdens näringar och kompetens, ekosystemtjänster, glesbygd samt identitetsbaserat nätverk.</p> <p>Dessutom berättas hur landsbygdsforskningen och landsbygds-kunnandet främjats, hur landsbygds-aktörernas nationella och internationella nätverkade och utbyte av erfarenheter främjats samt hur landsbygds-säkringen utvecklats och införandet och uppföljningen av den främjats.</p> <p>I årsberättelsen beskrivs också stärkningen av strukturerna och arbetssätten för den lokala utvecklingen, förbättrandet av förutsättningarna för växelverkan mellan landsbygden, skärgården och städerna samt deltagandet i samordningen av EU:s landsbygds- och regionalpolitik.</p> <p>Kontaktperson vid arbets- och näringsministeriet: Hanna-Mari Kuhmonen, tfn 029 504 7008</p>			
Nyckelord	landsbygdspolitik, landsbygdspolitiska samarbetsgruppen YTR			
Ärendenummer				
Finansiering/förläggare				
	ISSN (tryckt)	ISBN (tryckt)	ISSN (webbpublikation) 1797-3562	ISBN (webbpublikation) 978-952-327-096-1
	Sidantal 39	Språk finska	URN URN:ISBN:978-952-327-096-1	
Beställningar/ distribution				

SISÄLLYS

JOHDANTO.....	6
1 Yhteistyöryhmän ja sihteeristön toiminta.....	7
2 Maaseutupoliittinen ohjelmatyö.....	12
3 Teemakohtainen kehittämistyö verkostoissa.....	12
3.1 Kansalaistoiminta.....	12
3.2 Elämänlaatu (ELVI).....	14
3.3 Maankäyttö ja infrastruktuuri.....	16
3.4 Maaseudun elinkeinot ja osaaminen (MESI).....	18
3.5 Ekosysteemipalvelut.....	20
3.6 Harvaan asuttu maaseutu (HAMA).....	23
3.7 Identitetsbaserat nätverk (IDNET).....	25
4 Maaseutututkimuksen ja -osaamisen vahvistaminen.....	29
4.1 YTR-hankkeet.....	29
4.2 Maaseutukatsaus-verkkosivuston laatiminen.....	32
5 Maaseututoimijoiden kansallisen ja kansainvälisen verkostoitumisen ja kokemustenvaihdon edistäminen.....	32
5.1 Puurobaari.....	32
5.2 Aluekehittämisen ajankohtaispäivät Mikkelissä.....	33
5.3 Kansainvälinen toiminta.....	33
6 Maaseutuvaikutusten arvioinnin kehittäminen ja käyttöönoton edistäminen ja seuranta.....	35
7 Paikallisen kehittämisen rakenteiden ja työtapojen vahvistaminen.....	37
8 Maaseudun, saariston ja kaupunkien vuorovaikutuksen ja yhteistyön edellytysten parantaminen sekä kansallisen ja EU:n maaseutu- ja aluepolitiikan yhteensovittamiseen osallistuminen.....	38
9 Julkaisut.....	39

JOHDANTO

Kädessäsi oleva maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän YTR:n vuosikertomus 2015 on osa suomalaisen maaseutupolitiikan historiaa. Vuodesta 1995 toimineen maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän taival päättyi vuoteen 2015, jolloin kuudennen yhteistyöryhmän toimintakausi loppui.

Yhteistyöryhmän lopettamiseen ei liittynyt mitään suurempaa dramatiikkaa. Syksyn 2015 aikana tuli tieto siitä, että maaseutupolitiikka siirretään takaisin maa- ja metsätalousministeriöön. Siirron valmistelun yhteydessä pohdittiin myös, miten maaseutupolitiikan vaikuttavuutta saataisiin vahvistettua. Vaikuttavuuden lisääminen, etenkin poliittisella kentällä, on nostettu esille aika ajoin, myös YTR:n vuonna 2012 tehdyssä arvioinnissa.

Syksyllä aloitettiin valmistelut uuden maaseutupoliittisen yhteistyöryhmän, Maaseutupolitiikan neuvoston MANEn, asettamisesta vuoden 2016 alussa. Tavoitteena on, että MANEn kautta saadaan lisättyä poliittista vaikuttavuutta mm. tiivistämällä yhteydet parlamentaariseen valmisteluun.

Maaseutupolitiikan neuvostoa johtaa maaseutupolitiikasta vastaava ministeri Tiilikainen. Neuvoston varapuheenjohtajana toimii aluepolitiikasta vastaava ministeri Rehn. Kokoonpanossa on edelleen huomioitu maaseutupolitiikan poikkihallinnollinen luonne, jonka johdosta neuvostossa ovat mukana keskeiset toimijat yhteiskunnan kolmelta sektorilta edustaen eri aluetasoilla tehtävää maaseudun kehittämistyötä.

Maaseutupolitiikan neuvosto jatkaa pitkälti YTR:n laajan maaseutupolitiikan toimien edistämistä. Nämä asiat ovat yhtä tärkeitä kuin silloin yli kaksikymmentä vuotta sitten, kun YTR perustettiin. Vuosien saatossa maaseutupolitiikkaa on vinyt eteenpäin monta sataa maaseudun kehittäjää. Haluan kohdistaa teille kaikille suuren kiitoksen, samalla kun totean, että tärkeä työ maaseudun elinvoiman ylläpitämisessä ja vahvistamisessa jatkuu. Eriyisen kiitoksen haluan osoittaa koko maaseutupoliittisen järjestelmän luoja, Eero Uusitalolle, joka valitettavasti poistui joukostamme viime vuoden joulukuussa. Eeron työ maaseutupolitiikan saralla elää vahvana ja jalostuu maaseudun intohimoisten puolestapuhujien joukoissa.

Helsingissä 31.3.2016

Christell Åström
pääsihteeri, Maaseutupolitiikan neuvosto MANE

1 Yhteistyöryhmän ja sihteeristön toiminta

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä YTR

Vuosi 2015 oli viidennen YTR:n viimeinen toimintavuosi. Alkuun saatettuja uudistuksia kehitettiin edelleen ja vietiin käytäntöön. Maaseutupoliittisen kokonaisohjelman 2014–2020 toimenpiteiden toteuttamista verkostoissa vahvistettiin.

YTR järjesti 2 teemaseminaaria. Helmikuun kokouksen yhteydessä järjestettyyn teemaseminaariin *Paikallisuus ja innovaatiot maaseutuyrittäjyyden mahdollisuutena* osallistui 53 henkilöä. Touko-kuun kokouksen yhteydessä pidetty teemaseminaari *Uudistuvatko sote-palvelut vai uudistavatko ja karkaavat?* keräsi noin 30 osallistujaa. Molemmat seminaarit olivat nähtävissä myös netin kautta.

YTR:n puheenjohtaja Jaana Husu-Kallio maa- ja metsätalousministeriöstä avasi maaseutuyrittäjyyttä käsitelleen teemaseminaarin 3.2.2015. Kuva: Laura Jänis.

Kehitysjohdaja Niina Siira-Kuoksa Lapin Muistiyhdistyksestä alusti kokemuksista maaseudun muistisairaiden ihmisten palveluista teemaseminaarissa 21.5.2015. Kuva: Ritva Pihlaja.

Syksyä leimasivat uuden maaseutupoliittisen yhteistyöryhmän valmistelutyö sekä maaseutupoliittikan siirto maa- ja metsätalousministeriöön. Valtionvarainministeriön elokuussa julkaistussa talousarvioesityksessä vuodelle 2016 maaseudun kehittämisen määräraha oli siirretty työ- ja elinkeinoministeriöstä maa- ja metsätalousministeriöön. Siirto koski maaseutupoliittikan lisäksi myös saaristopoliittikkaa, joka on vuodesta 2015 ollut samalla maaseudun kehittämisen momentilla.

YTR:n kokoonpano 31.12.2015

YTR:n puheenjohtajana toimi kansliapäällikkö Jaana Husu-Kallio maa- ja metsätalousministeriöstä. Varapuheenjohtajana toiminut kehitysjohtaja Jukka Mäkitalo työ- ja elinkeinoministeriöstä siirtyi vuonna 2014 uusiin tehtäviin, eikä TEM nimennyt hänen tilalleen varapuheenjohtajaa. Mäkitalon varajäseneksi oli nimettynä kehitysjohtaja Mari Anttikoski työ- ja elinkeinoministeriöstä.

Muut jäsenet (henkilökohtaiset varajäsenet merkitty sulkeisiin) olivat:

ylitarkastaja Harri Ahlgren, työ- ja elinkeinoministeriö (kehitysjohtaja Mari Anttikoski)
hallitusneuvos Lippe Koivuneva (neuvotteleva virkamies Marja Taskinen)
maatalousneuvos Taina Vesanto, maa- ja metsätalousministeriö (1. neuvotteleva virkamies Sirpa Karjalainen ja 2. ylitarkastaja Sanna Sihvola)
neuvotteleva virkamies Ville Schildt, maa- ja metsätalousministeriö (ylimetsänhoitaja Matti Heikurainen)
lainsäädäntöneuvos Jyri Inha, valtiovarainministeriö (budjettineuvos Kirsti Vallinheimo)
neuvotteleva virkamies Anne-Marie Välikangas, valtiovarainministeriö (neuvotteleva virkamies Ville-Veikko Ahonen)
kulttuuriasiainneuvos Kirsi Kaunisharju, opetus- ja kulttuuriministeriö (ylitarkastaja Riina Vuorento)
neuvotteleva virkamies Riitta Viren, liikenne- ja viestintäministeriö
erikoistutkija Kari Gröhn, sosiaali- ja terveysministeriö (neuvotteleva virkamies Liisa Heinämäki)
ylitarkastaja Rainer Lahti, ympäristöministeriö (ylitarkastaja Tarja Haaranen)
ympäristöneuvos Harry Berg, ympäristöministeriö (ylitarkastaja Tapio Heikkilä)
ylitarkastaja Maria Wakeham-Hartonen, oikeusministeriö (erikoissuunnittelija Niklas Wilhelmsson)
päällikkö Tarja Mankkinen, sisäministeriö
opetusneuvos Anne Liimatainen, Opetushallitus (opetusneuvos Aapo Koukku)
erikoistutkija Sakari Karvonen, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos THL
yksikön päällikkö Pekka Kärkkäinen, Pohjois-Savon ELY-keskus (kehittämispäällikkö Anne Ristioja, Lapin ELY-keskus)
maakuntajohtaja Asko Peltola, Etelä-Pohjanmaan liitto (aluekehityspäällikkö Eira Varis, Pohjois-Karjalan liitto)
kehitys- ja strategiapäällikkö Marja-Riitta Vest, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto (neuvotteleva virkamies Tapio Saavalainen, Pohjois-Suomen aluehallintovirasto)
erityisasiantuntija Taina Väre, Suomen Kuntaliitto (kehittämispäällikkö Jarkko Huovinen)
toiminnanjohtaja Antti Sahi, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK (lakimies Vesa Malila)
ombudsman Rikard Korkman, Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC (verkställande direktör Kim Nordling ProAgria, Svenska lantbrukssällskapens förbund)
elinkeinopoliittinen asiantuntija Auli Korhonen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK (elinkeinopoliittinen asiantuntija Sauli Hievanen)
puheenjohtaja Håkan Nystrand, STTK/Metsäalan Asiantuntijat METO (yhteiskuntasuhdepäällikkö Jukka Ihanus, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK)
toiminnanjohtaja Jyrki Wallin, Akava/Agronomiliitto (toiminnanjohtaja Tapio Hankala, Akava/ Metsänhoitajaliitto)
toimitusjohtaja Erkki K. Mäkinen, Suomen Yrittäjät (elinkeinoasioiden päällikkö Susanna Kallama)
maaseutuyrittäjä Tarja Tornio, saaristoasiain neuvottelukunta (projektinjohtaja Annalena Sjöblom)
FT Jouni Ponnikas, Kainuun liitto, Maaseutututkijat/MUA-yhdistys (FTT Kaisu Kumpulainen)
rehtori Jussi Huttunen, Arene Oy (yliopettaja Jyrki Kataja)

palveluryhmäpäällikkö Hannu Heikkilä, ProAgria Keskusten Liitto (toiminnanjohtaja Mirja Hellstedt, Maa- ja kotitalousnaisten Keskus)
kirkkoherra Lauri Jäntti, Lapinlahden seurakunta (apulaisjohtaja Marja Kantanen, Kirkkohallitus)
toiminnanjohtaja Paula Yliselä, Maaseudun Sivistysliitto (koulutussuunnittelija Vaula Hacklin)
johtaja Ritva Toivonen, Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio (tulosalueen päällikkö Jouko Lehto-viita)
enhetschef Catharina Gripenberg, SFV bildning (kunnanjohtaja Mats Brandt, Maalahden kunta)
direktör Agneta Eriksson, Sydkustens Landskapsförbund (Holger Wickström)
pääsihteeri Risto Matti Niemi, Suomen Kylätoiminta (puheenjohtaja Eero Uusitalo)
Leader-asiamies Heli Walls (Leader-asiamies Kim Smedslund)

Sihteeristön kokoonpano

Sihteeristön puheenjohtajana toimi pääsihteeri Christell Åström. Sihteeristöön kuuluivat apulais-pääsihteerit ja jäsenet, yhteensä 30 henkilöä. Sihteeristön toiminta oli avointa siten, että sihteeris-tön jakelulistalle voivat ilmoittautua kiinnostuneet ja kaikilla oli myös mahdollisuus osallistua koko-uksiin. Sihteeristön kokousten lisäksi vuoden aikana järjestettiin kaksi sihteeristölle kohdistettua sparrauspäivää, missä käsiteltiin mm. sihteeristön toimintaa koskevia asioita sekä tulevan maaseu-tupolitiikan yhteistyöryhmän kokoonpanoa ja toimintaa. Sihteeristöllä oli mahdollisuus osallistua YTR:n kokouksiin.

Muut jäsenet

Backgren Ann-Sofi, specialsakkunnig, Identitetsbaserat nätverk, SFV
Hakkarainen Ritva, ylitarkastaja, TEM
Häme Liisa, apulaispääsihteeri YTR, toiminnanjohtaja, Päijänne-Leader
Jänis Laura, maaseutuylitarkastaja, TEM
Kettunen Marika, erikoistutkija, Elämänlaatuverkosto/ Terveiden ja hyvinvoinninlaitos
Kuhmonen Hanna-Mari, ylitarkastaja, TEM
Kujala Päivi, apulaispääsihteeri YTR, johtaja, Maaseutuverkostoyksikkö
Lahti Rainer, ylitarkastaja, YM
Lukkari Tarja, erityisasiantuntija, Harvaan asutun maaseudun verkosto/ Kajaanin ammattikorkea-koulu
Markkola Juha-Matti, verkostoasiamies, MMM, Maaseutuverkostopalvelut -yksikkö
Martikainen Reijo, ylitarkastaja, Maaseutuvirasto
Matila Airi, erityisasiantuntija, Ekosysteemipalvelut verkosto/Tapio
Perheentupa Tuomas, kehittämisjohtaja, Suomen Kylätoiminta ry.
Pihlaja Ritva/Tauno Linkoranta, erityisasiantuntija, Kansalaistoiminnan verkosto/ OK Opintokeskus
Pitkänen Kati, erikoistutkija, Ekosysteemipalvelut verkosto/ SYKE
Rantala Salla, tutkija, Ekosysteemipalvelut verkosto/ SYKE
Rutanen Juha, erityisasiantuntija, Elinkeinot ja osaaminen verkosto/Helsingin yliopiston Ruralia-instituutti
Selkäinaho Marianne, maaseutuylitarkastaja, MMM, Ruokaosasto
Seppänen Raija, yliarkkitehti, MMM, Ruokaosasto
Sihvola Sanna, neuvotteleva virkamies, MMM, Ruokaosasto
Siirilä Heli, erityisasiantuntija, Maankäyttö- ja infrastruktuuriverkosto/ Levón-instituutti
Talvitie Heli, erityisasiantuntija, Elämänlaatu verkosto/OKM
Valtari Heidi, erityisasiantuntija, Elinkeinot ja osaaminen verkosto/ Turun yliopiston Brahea-keskus
Väre Taina, erityisasiantuntija/ Suomen Kuntaliitto
Viertola Paula, johdon erityisavustaja, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry
Vihinen Hilka, apulaispääsihteeri YTR, professori MTT
Viljanen Kirsi, lähiruokakoordinaattori MMM
Wahlsten Camilla, apulaispääsihteeri YTR, toiminnanjohtaja/ Finlands Svenska 4H

Kokoukset

Vuoden 2015 aikana pidettiin neljä YTR:n kokousta (3.2., 21.5., 16.9. ja 16.12.). Keskimäärin kokouksin osallistui 19 jäsentä/varajäsentä (vaihteluväli 13–23). Lisäksi kokouksiin osallistui YTR:n sihteeristön jäseniä ja muita asiantuntijoita keskimäärin 13 henkilöä/kokous (52 henkilöä yhteensä).

YTR:n jäsen Lauri Jäntti esitteli Kirkon maaseutulinjauksia YTR:n kokouksessa 16.9.2015. Kuva: Laura Jänis.

YTR:n sihteeristö kokoontui vuoden mittaan 8 kertaa (22.1., 25.2., 25.3., 7.5., 19.8., 28.9., 15.11. ja 7.12.). Kokouksiin osallistujien määrä vaihteli noin 14–25 henkilön välillä.

Kokousten lisäksi pidettiin sihteeristön sparrauspäivät 2.6. ja 21.–22.10. Kesäkuun sparrauspäivä järjestettiin Asikkalassa apulaispääsihteeri Liisa Hämeen vieraana. Päivän aikana pohdittiin mm. luottamusta verkostomaisessa työyhteisössä sekä sovittiin toimenpiteistä luottamuksen ja toiminnan kehittämiseksi. Lisäksi käytiin läpi ajankohtaisia asioita.

Kesäkuun sparrauspäivänä YTR-sihteeristö työskenteli Päijänne-Leaderin tiloissa Vääksyssä. Kuva: Laura Jänis.

Lounastauolla tutustuttiin lähiympäristöön paikallisen oppaan johdolla. Kuva: Laura Jänis.

Lokakuun sparrauspäivät toteutettiin tutustumismatkalla Nordregion ja Hela Sverige ska Leva -järjestön toimintaan Tukholmassa. Päivien aikana pohdittiin myös YTR:n uudistusta, verkostohankkeiden yhteistä hakuvalmistelua sekä kansainvälisyyttä osana YTR:n toimintaa.

Hela Sverige ska Levan puheenjohtaja Staffan Nilsson kertoi järjestön toiminnasta YTR-sihteeristölle. Kuva: Ann-Sofi Backgren.

YTR:n syyskuun kokouspäivän iltaan järjestettiin jäsenille, varajäsenille ja sihteeristölle mahdollisuus osallistua omakustanteisesti yhteiseen teatteri-iltaan. Pieni ryhmä kävi katsomassa Helsingin kaupunginteatterin näytelmän "Ministeriä viedään".

YTR:n viestinnän kehittäminen

Vuoden 2015 aikana jatkettiin www.maaseutupolitiikka.fi-verkkosivujen kehittämistyötä yhteistyössä palveluntuottajan Poutapilvi Oy:n kanssa. Edelleen haasteena on viestinnän kehittäminen ja strateginen suunnittelu sekä verkkosivujen sisällöntuotannon koordinointi, sillä tehtävään ei ole varattu ja osoitettu henkilöresursseja enää vuoden 2013 jälkeen.

Twitter-koulutus järjestettiin kiinnostuneille sihteeristön jäsenille 25.2.2015.

Henkilöstöasiat

Toukokuun kokouksessa YTR nimesi Sanna Sihvolan MMM:stä apulaispääsihteeriksi maaseutuverkostoyksikön Päivi Kujalan tilalle. Apulaispääsihteereinä jatkoivat edelleen professori Hilikka Vihinen LUKEsta, toiminnanjohtaja Liisa Häme Päijänne-Leaderistä ja toiminnanjohtaja Camilla Wahlsten ruotsinkielisestä 4H:sta.

Vuoden 2015 aikana pääsihteerinä jatkoi työ- ja elinkeinoministeriön erityisasiantuntija Christell Åström. Muut YTR:n ydintiimiläiset työ- ja elinkeinoministeriössä vuonna 2015 olivat Laura Jänis ja Hanna-Mari Kuhmonen. Laura Jänis siirtyi lokakuussa 2015 toisiin tehtäviin maa- ja metsätalousministeriöön. Ritva Hakkarainen lopetti ohjelmasihteerin tehtävässä helmikuussa 2015 siirtyessään uusiin tehtäviin työ- ja elinkeinoministeriössä.

Maaseudun kehittämisen määrärahoihin kohdistetut leikkaukset

Maaseudun kehittämisen määrärahaa (mom. 32.50.62) leikattiin vuoden aikana. Vuonna 2015 momentti oli 1 623 000 euroa, vuonna 2016 summa on 1 523 000 euroa. Määrärahasta reilu miljoona euroa on kylätoiminnan valtionapua. Leikkaus on kohdistunut YTR:n valtakunnallisiin hankkeisiin ja leikkauksesta johtuen syksyllä 2015 ei momentilta avattu uutta hankehakua, vaan rahoitus kohdistettiin YTR:n teemaverkostoille. Vuodesta 2015 maaseudun kehittämisen momenttia on ollut mahdollista käyttää myös saaristoasiain neuvottelukunnan toimintaan ja saaristopolitiikan toimenpideohjelman mukaisiin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin.

2 Maaseutupoliittinen ohjalmatyö

Vuoden 2015 aikana jatkettiin maaseutupoliittisen kokonaisohjelman 2014–2020 sekä maaseutupoliittisen toimenpideohjelman 2012–2015 toteuttamista.

3 Teemakohtainen kehittämistyö verkostoissa

3.1 Kansalaistoiminta

Kansalaistoiminnan verkoston tavoitteena on vahvistaa kansalaisten osallisuutta sekä mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa elinympäristönsä ja koko yhteiskunnan toimintaan ja kehittämiseen. Verkosto vastaa ja seuraa maaseutupoliittisen kokonaisohjelman osallisuuteen ja lähidemokratiaan liittyvien toimenpiteiden etenemistä.

Toimintaympäristön keskeisiä muutoksia

Lähestymistapa yhteiskunnassa tarvittaviin rakennemuutoksiin vaihtui radikaalisti pääministeri Sipilän hallituksen myötä. Sote-palvelujen järjestäminen ja myös tuottaminen päätettiin irrottaa nykyisestä kuntarakenteesta. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kuntien tehtävät, luonne ja merkitys muuttuvat tulevana vuosina myös paikallisena yhteisönä ja demokratiayhteisönä enemmän kuin vuosikymmeniin. Tulevaisuuden kunta onkin yksi hallituksen tärkeistä rakennepoliittisista uudistuksista. Hallitus on myös todennut lisäävänsä kuntalaisen ja lähiyhteisöjen omaa vastuuta yhteiskunnan haasteiden ratkaisemisessa.

Huoltosuhteen vinoutuminen sekä julkisen talouden kiristyminen pakottavat joka tapauksessa julkisten rakenteiden ja toimintatapojen uudistamiseen.

Uusi kuntalaki astui voimaan vuonna 2015. Valmisteluvaiheessa lakiin kohdistui suuria odotuksia lähidemokratian kannalta. Monet tahot toivoivat lain velvoittavan kunnat lähidemokratian järjestämiseen. Tiettyjä velvoitteita kirjattiinkin, mutta pääsääntöisesti lain henki on edelleen mahdollistava. Erilaisia käytännön lähidemokratian toteuttamistapoja esitellään kuitenkin entistä monipuolisemmin, ja uusi mielenkiintoinen avaus on kuntien velvoite kuntastrategian tekemiseen. Tässä etenkin kirjaus strategiassa huomioitavista asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista sekä elinympäristön ja alueen elinvoiman kehittämisestä ovat kansalaistoiminnan ja lähidemokratian ydintä.

Kansalaistoiminnan verkoston tehtävät

Muutokset heijastuvat suoraan maaseudun asukkaiden arkeen, kansalais- ja järjestötoimintaan, paikallisen kansalaisyhteiskunnan toimintaan ja toimintaedellytyksiin sekä kumppanuuksiin julkisen vallan kanssa.

Kansalaistoiminnan verkoston tehtävänä on nostaa muutoksia ja niiden mahdollisia seurauksia julkiseen keskusteluun, ravistella asenteita ja totuttuja ajattelu- ja toimintatapoja, tuottaa ja välittää tietoa. Verkoston tehtävänä on herättää keskustelua ja kouluttaa niin paikallisella, maakunnallisella kuin valtakunnallisellakin tasolla siitä, miksi työtä kansalaisten, kansalais- ja järjestötoiminnan sekä kansalaisyhteiskunnan aktivoimiseksi tarvitaan, ja millaista tämä työ ja keinot voivat olla.

Viestintää monella tasolla

Vuoden 2015 kuluessa panostettiin erityisen paljon viestintään. Pidettiin alustuksia, kirjoitettiin blogikirjoituksia ja artikkeleita sekä työstettiin videoita ja oppaita. Lokakuun Puurobaarissa oli olennaista poliittisten päättäjien ja Kumppanuuspäivässä kaikkien sektorien toimijoiden saaminen saman pöydän ääreen.

Alustuksia pidettiin muun muassa seuraavilla paikkakunnilla: Kannus, Helsinki, Seinäjoki, Porvoo, Härmä, Ilomantsi, Suonenjoki, Vuolijoki, Pudasjärvi, Tampere, Somero, Lempäälä ja Ilmajoki. Teemoina olivat pääasiassa järjestöjen rooli palvelujen tuottajana, kumppanuus, lähidemokratia, osallisuus, tulevaisuuden kunta ja kuntalainen osana maaseudun suurta muutosta. Samaa tematiikkaa työstettiin myös kirkon maaseutuohjelmaan.

Verkoston työntekijät osallistuivat maaseudun palveluja käsittelevien videoiden suunnitteluun ja niitä koskevan tausta-aineiston toteuttamiseen ja markkinointiin. Videot toteutettiin viiden verkoston yhteistyönä osana Kuntaliiton hallinnoimaa maaseudun palveluohjelmaa.

Ritva Pihlaja osallistui aktiivisesti palveluvelvoitetta eli SGEI-palveluja koskevan oppaan työryhmän työskentelyyn ja vastasi oppaan kaavioiden laatimisesta. Oppaan laatijoina toimivat YTR, THL ja Kuntaliitto.

Maaseutuvaikutusten arviointiprosesseissa verkoston työntekijöistä etenkin Seija Korhonen oli mukana sekä kuntapilottityöskentelyssä että valmistelemassa niiden pohjalta koostettua opasta. Opas julkaistiin syyskuussa Kuntamarkkinoilla. Maaseutuvaikutusten arviointia esiteltiin keväällä myös Kuntaliiton Kuntalaiset keskiöön -seminaarissa sekä kuntajakoselvittäjien seminaarissa.

Kansalaistoiminnan verkosto oli mukana maaseutusopimustyöryhmässä, joka valmisti YTR:n toukokuussa 2015 hyväksymän kannanoton julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin kumppanuudesta. Kananotto konkretisoitui syksyn 2015 valmistelun myötä erilliseksi kumppanuushankkeeksi. Valmistelun alla oli myös vuoden 2016 Maaseutuakatemia.

Verkoston työ järjestöjen suuntaan on ollut moniulotteista. Jo mainittujen kansalaistoimintaa koskevien alustusten ja tilaisuuksien ohella neuvontaa ja koulutusta aiheesta on tarjottu Leader-ryhmille. Näitä tilaisuuksia toteutettiin Etelä-Savossa, Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalla sekä Päijät-Hämeessä. Asiaa esiteltiin myös valtakunnallisilla kylien neuvottelupäivillä. Pohjois-Savon maakunnallista järjestöstrategiatyötä on autettu alkuun, ja Ruskolla ja Liedossa arvioitiin kunnallisten järjestöohjelmien toteutumista. Pohjois-Karjalan maakunnallista järjestöohjelmapirosessia on pyynnöstä kommentoitu.

Lisäksi verkoston työntekijät ovat sparranneet Hollolan maaseutuohjelma- ja Pieksämäen kumppanuusprosesseja ja toimineet Sininauhaliiton ja Lempäälän kunnan YTR-rahoitteisten hankkeiden ohjausryhmissä. Lausuntoja on annettu selvitysmies Vartiaisen ehdotuksesta kaupunki-, maaseutu- ja saaristopolitiikan kehittämiseksi, samoin vapaaehtoistyön koordinoinnista ja yhdistyslain uudistuksista.

Kansalaistoiminnan käytännön organisointi

Kansalaistoiminnan verkoston hankkeen hallinnoinnista vastaa OK-opintokeskus ry. Työntekijöitä on kaksi: erityisasiantuntija Ritva Pihlaja (80-prosenttisella työajalla) toimi hankkeessa elokuun loppuun asti, ja 1.9. hänen tilalleen tuli Tauno Linkoranta (60 %), joka vastasi siitä lähtien verkoston kokonaisuudesta. Toisena työntekijänä toimi koko ajan maaseutukehittäjä Seija Korhonen (50 %).

Hanketta ja verkoston ydintyötä ohjaa pieni operatiivinen ryhmä, jossa jäseniä ovat edellä mainittujen lisäksi innovointipäällikkö Anne Ilvonen OK-opintokeskuksesta, erityisasiantuntija Päivi Kurikka Kuntaliitosta, toiminnanjohtaja, YTR:n apulaispääsihteeri Camilla Wahlsten Finlands Svenska 4H:sta sekä professori emeritus Aimo Ryyänen. Ydinryhmään liittyi syksyllä mukaan myös SOS-TE ry:een siirtynyt Ritva Pihlaja. Ryhmä kokoontui vuoden aikana neljä kertaa.

Toisen osan kansalaistoiminnan verkostoa muodostaa maa- ja metsätalousministeriössä virkatyönä tehtävä työ yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen eli Leader-metodin edistämiseksi. Tästä toiminnasta vastasi 31.10.2015 saakka Sanna Sihvola ja 1.11.2015 lähtien Laura Jänis. Työstä kerrotaan enemmän luvussa 7 (Paikallisen kehittämisen rakenteiden ja työtapojen vahvistaminen).

3.2 Elämänlaatu (ELVI)

Tavoitteet, tehtävät ja toimikausi

Elämänlaatuverkoston (ELVI) tavoitteena on edistää maaseudulla asuvien hyvinvointia sekä elämisen ja yrittämisen edellytyksiä parantamalla palvelujen saatavuutta. ELVIN toiminta-alaa ovat sosi-

aali- ja terveyspalvelut ja arjen tuki sekä kulttuuri-, vapaa-ajan- ja sivistyspalvelut. Tavoitteena on, että palvelut ovat monipuolisia ja helposti saavutettavissa, ja että ne on tuotettu asukkaiden lähtökohdista eri väestö- ja ikäryhmät huomioiden. Palvelujen tulee vahvistaa ihmisten osallisuutta yhteisöjensä ja yhteiskunnan jäseninä. ELVIN työtä ohjaa Maaseutupoliittisen kokonaisohjelman 2014–2020 Asuminen ja palvelut -teemakokonaisuus.

ELVIN tehtäviin kuuluu vaikuttaminen politiikka- ja toimintaratkaisuihin niin, että maaseudun palvelutuotannon erityispiirteet tulevat huomioiduiksi. ELVI kokoaa tietoa, kirjoittaa ja vie viestejä eteenpäin monipuolisesti ja eri foorumeja hyödyntäen. ELVI verkottaa toimijoita ja lisää toimijoiden yhteistyötä. ELVI tukee hyväksi havaittujen palvelumallien kehittämistä ja käyttöönottoa sekä alan yrittäjyyttä.

Maaseudun elämänlaatuverkosto aloitti toimintansa 1.2.2014 ja toimikausi päättyi 31.1.2017.

Toiminta

Työmuotoina ELVI käyttää kehittämistyön eri menetelmiä, selvityksiä ja julkisen vaikuttamisen keinoja. Näitä ovat mm. verkostotyö, monipuolinen viestintä, hankkeiden suunnittelu ja kommentointi, asiantuntijatyö, seminaarit, kannanotot ja lausunnot. Verkostolla on tukena asiantuntijaryhmä, joka kokoontui kaksi kertaa toimintavuoden aikana. Pienemmät teematyöryhmät Maaseudunpalveluohjelma-tiimi ja yhteiskunnallinen yrittäjyys ovat kokoontuneet useasti.

Vaikuttamistyössä ELVI on antanut lausuntoja ja ollut mm. valmistelemissa ehdotuksia hallitusohjelman kärkihankkeisiin, kuten smart countryside, sähköiset kulttuuripalvelut ja taiteen prosenttiperaation laajentaminen. Vaikuttamistyötä on tehty myös lehtiartikkelien ja blogikirjoitusten muodossa sekä osallistumalla työryhmiin, kuten sote-integraatio-ryhmä, peruspalvelujen arviointi ja taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia.

Kehittämistyön tuki on tarkoittanut maaseudun toimijoille ja aluekehittäjille suunnattujen tilaisuuksien järjestämistä ja kohdennettua tiedotusta – viimeisimpinä ”Palveluvelvoite maaseudulla” -opas (2015) – hankesuunnittelussa avustamista sekä ohjausryhmätyötä. Elämänlaatuverkosto järjesti yhteistyössä Maaseudun palveluohjelman ja YTR:n verkostojen kanssa *Uudistuvatko maaseudun sote-palvelut vai uudistuvatko ja samalla karkaavat?* -seminaarin 21.5.2015. Lisäksi tehtiin viisi videota maaseudun palveluista. Kehittämistyöhön kuuluivat myös erityisasiantuntijoiden puheenvuorot seminaareissa ja muissa tilaisuuksissa sekä hankeyhteistyö. Hankeyhteistyötä on tehty mm. iäkkäiden asumisen, green caren, kulttuuri-passin, sähköiset kulttuuripalvelut sekä kuntataiteilija -teemoissa. Lisäksi ELVI aloitti palvelulupaus-teeman taustatyön Maaseutuakatemia 2016 -työpajaan. Tiedottamisella ja tukitoimilla on pyritty lisäämään tietoa maaseudun hyvinvointi- ja kulttuuripalveluista, niiden erilaisista tuottamis- ja järjestämistavoista, ja sitä kautta tukemaan alan kehittämistä ja hyvinvointipolitiikkaa.

Verkostotyössä ELVI on pyrkinyt luomaan uusia yhteyksiä sekä kulttuuri- että sosiaali- ja terveysalan toimijoihin. Tämä on tapahtunut mm. osallistumalla näiden alojen seminaareihin (mm. sosiaali- ja terveyspolitiikan päivät 2015).

Arvio toiminnasta

ELVIN toiminta on ollut onnistunutta käytettävissä oleviin resursseihin nähden. Yhteistyöllä toisten verkostojen ja yhteistyökumppanien kanssa on saatu aikaan merkittäviä avauksia teemoista, jotka eivät olisi edenneet ilman ELVIN työtä. Näitä ovat julkinen palveluvelvoite ja sähköiset kulttuuripalvelut sekä palvelulupaus. Myös verkostotyö on ollut monipuolista ja runsasta – niin teemojen kuin kumppanien suhteen. Ulkoinen tiedottaminen ja asioiden esiin nosto on parantunut paljon viime vuosina, mm. tiedotuskanavien monipuolistuminen.

Supistuneet toimintamäärärahat ovat näkyneet ELVIn toiminnassa siten, että tapahtumia tai julkaisuja ei ole tehty edellisten vuosien tavoin ja käytettävissä oleva työaika on vähentynyt. Vaikuttamista päätöksentekoon voisi olla nykyistä enemmän. Ongelma on ELVIn (kuten YTR:nkin) suhteen huono tunnettavuus: ELVI ei ole käytetty asiantuntijataho. ELVillä ei ole riittävää rohkeutta ja kumppaneita, joiden kautta pääsee mukaan merkittävien hankkeiden suunnitteluun ja toteuttamiseen. Ratkaisuksi voisi tulevaisuudessa kokeilla työajan tiukkaa kohdistamista pariin teemaan ja näiden ”hankkeiden” tarkka vaikuttamissuunnitelma (mitä, kenelle, milloin) ELVIn asiantuntijuuden tuotteistamista ja brändäämistä unohtamatta.

ELVIn toimintaan ilmeni odottamattomia muutoksia loppuvuodesta 2015. Pitkä yhteistyö THL:n (aiemmin STAKES) kanssa päättyi 31.3.2016 ja Katja Ilmarinen siirtyi toisiin tehtäviin THL:ssä. ELV:lle etsittiin asiantuntijaa yhteistyöverkostoille suunnatussa haussa, ja uudeksi erityisasiantuntijaksi valituksi tuli Mari Kattilakoski Itä-Suomen yliopiston Karjalan tutkimuslaitoksesta.

ELVI-verkoston sparrausryhmän kokoonpano

Puheenjohtaja

Kiertävä puheenjohtajuus

Jäsenet

Tutkimusprofessori *Sakari Karvonen*, THL
Neuvotteleva virkamies *Anne-Marie Välikangas*, VM
Järjestöpäällikkö *Asta Juntunen*, Sininauhaliitto
Erityisasiantuntija *Taina Väre*, Suomen Kuntaliitto
Yrittäjä *Helmi Lappalainen*, Hoitokoti Eerika oy/Kiteen Kanervikkola-koti oy
Erikoistutkija *Kari Gröhn*, STM
Kulttuuriasianneuvos *Kirsi Kaunisharju*, OKM
Aluekehitysasiantuntija *Krista Tupala*, Satakuntaliitto
Päällikkö *Merja Saarela*, Hämeen amk
Kunnanjohtaja *Petteri Ristikangas*, Tervon kunta
Suunnittelija *Sami Tantarimäki*, Turun yliopisto
Projektipäällikkö *Timo Suutari*, Ruralia-instituutti/Helsingin yliopisto

Erityisasiantuntijat

Kulttuurisihteeri *Heli Talvitie*, OKM
Erikoistutkija *Marika Kettunen*, THL (lokakuuhun 2015 asti)
Erikoistutkija *Katja Ilmarinen*, THL (lokakuusta 2015 lähtien)

3.3 Maankäyttö ja infrastruktuuri

Teemaverkoston toinen toimikausi eli vuosi 2015 sujui infrastruktuuri-kysymyksiin painottuen. Vuoden tavoitteena oli paneutua monipuolisesti maaseudun liikenneverkko- ja tietoliikennekysymyksiin sekä jatkaa maaseudun maankäyttöön liittyvää työtä. Teemaverkoston tehtäviin kuuluu välittää ajankohtaista tietoa eri menetelmillä niin hallinnosta alueille kuin alueilta hallintoon. Maaseudun maankäyttö ja infrastruktuuri -verkoston toimintakenttä on suhteellisen laaja. Se kattaa maankäytön lisäksi infrastruktuurin suuria eri osia, kuten vesihuollon, liikenneinfrastruktuurin (lähinnä tiestö) sekä tietoliikenneverkon.

Viestintää, verkostojen rakentamista, lausuntoja

YTR:llä oli vuoden 2015 aikana poikkeuksellisesti kaksi hankerahoitushakua. Kevään haussa teemana oli maaseudun kiinteistökohtainen infra, logistiikka ja liikennepalvelut sekä syksyn haussa digitaaliset palvelut. Molempien hankehakujen onnistumisen varmistamiseksi eli hyvien hakijoiden ja hankesuunnitelmien saamiseksi tehtiin kovasti töitä. Työ tuotti tulosta: hyviä hankkeita käynnistyi ja verkostoja syntyi, joiden varassa on voitu tehdä uudistavaa kehittämissuorituksia. Keväällä 2015 TEM päätti YTR:n esityksestä rahoittaa mm. muutamia maaseudun henkilökuljetusten kehittämishankkeita, ja niiden yhteiskunnallinen ajankohtaisuus kasvaa päivä päivältä verrattuna hallituksen kärkihankkeiden tavoitteisiin ja niistä seuranneisiin toimiin.

Teemaverkoston julkinen viestintä perustui YTR:n verkkosivuilla olevaan mahdollisuuteen julkaista blogeja ja uutisia sekä erityisasiantuntijan henkilökohtaisella Twitter-tilillään tekemään viestintään. Lisäksi verkostoyhteistyössä tuotetut maaseudun palveluihin liittyvät videot oheismateriaaleineen olivat osa maaseudun näkyväksi tuomista. Teemaverkoston toimijat olivat mukana ainakin kuudessa blogissa, jotka käsittelivät mm. tie-asioiden mukanaoloa vaaliohjelmissa, maaseudun sähkövarmuutta, laajakaistoja sekä viihteellisesti uudenvuodenlupauksia. Noin kymmenessä ajankohtaisuuksissa tiedotettiin infraan ja maankäyttöön liittyvistä tapahtumista, julkaisuista sekä verkossa saatavilla olevista hyödyllisistä ohjelmistoista.

Maankäyttö- ja rakennuslain päivittämiseen liittyvään kehitystyöhön on osallistuttu mm. ministeriön järjestämissä sidosryhmätapaamisissa sekä välittämällä tietoa ja muodostamalla yhteistä kantaa kehitystyöstä aiheesta kiinnostuneiden maaseudun kehittäjien kanssa.

Vuoden aikana valmisteltiin kolme lausuntoa yhteistyössä harvaan asutun maaseudun verkoston kanssa. Ne koskivat yksityistielain uudistamistarpeita koskevaa selvitysmiehen raporttia sekä hallituksen esityksiä maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta ja infran yhteisrakentamis- ja yhteiskäyttölaista. Lisäksi oltiin mukana valmistelemassa YTR:n lausuntoja eri aiheista.

Vuonna 2015 järjestettiin Suomessa eduskuntavaalit. Teemaverkosto osallistui eri foorumeissa ajankohtaiseen vaalikeskusteluun. Vaalien jälkeen on välitetty eri kanavia pitkin kansanedustajille ja puolueille ajankohtaista maaseutuaiheista tietoa ja näkökulmaa.

Huhtikuussa 2016 järjestettävän Maaseutuakatemian maankäyttö ja infrastruktuuri -aihepiirin teemaksi valikoitui maaseudun liikenne ja digitalisaatio. Aihe on ajankohtainen, koska valtionhallinto ja alan toimijat kovaa vauhtia uudistavat suomalaista liikennettä kohti palveluajattelua ja digitalisointimisen hyödyntämistä. Maaseutunäkökulma on tärkeää pitää tässä uudistustyössä mukana.

Verkoston sparrausryhmä kokoontui kolme kertaa vuoden aikana eli 21.1., 19.5. sekä 7.10. Kokouksissa käsiteltiin ajankohtaisia infra- ja maankäyttöaiheita sekä suunniteltiin tulevaa työskentelyä. Yhteyttä pidettiin myös sähköpostitse. YTR:n ja sihteeristön toimintaan osallistuminen jatkui perinteiseen aktiiviseen tapaan.

Arvio toiminnasta

Maaseudun maankäyttö ja infrastruktuuri -verkoston työ on hyvin verkostomaista. Mm. säännöllisiä vuosittaisia tapahtumia ei järjestetä itse, vaan osallistutaan tarvittaessa muiden tahojen järjestämien tapahtumien sisällön suunnitteluun tai järjestetään tilaisuus yhteistyössä. Tämä toimintatapa on koettu toimivaksi niukkojen resurssien aikana sekä yhteiskunnassa, jossa eri toimijoiden yhteistyö on korostuneen tärkeää.

Vuonna 2015 käynnistyi useita infra-aiheisia, valtakunnallisia kehittämis- ja tutkimushankkeita. Näiden kanssa on tehty hedelmällistä yhteistyötä. Myös hallituksen laatima hallitusohjelma kärki-

hankkeineen sisältää paljon asioita, joihin on voinut helposti tuottaa ja välittää maaseutunäkökulmaista tietoa ja sisältöä. Tämä on lisännyt sekä yhteistä asioiden valmistelua että parantanut yhteydenpitoa erityisesti päätöksentekijöihin. Kuitenkin jatkossakin vaikuttamistyössä riittää parannettavaa ja kehitettävää. Myös verkoston ja koko maaseutupoliittisen työn yleisessä näkyvyydessä ja vaikuttavuudessa on vielä paljon lisättävää.

Maaseudun maankäyttö ja infrastruktuuri -ryhmän kokoonpano

Ympäristöneuvos *Harry Berg*, ympäristöministeriö
Käsittelijä *Ulf Grindgärds*, Pohjanmaan liitto
Toiminnanjohtaja *Petri Koivula*, Suomen kuntatekniikan yhdistys SKTY
Projekti-insinööri *Henna Luukkonen*, Kuntaliitto (20.11.2015 saakka)
Toiminnanjohtaja *Pirjo Oikarinen*, Oulujärvi LEADER ry
Lakimies *Leena Penttinen*, MTK ry, sijalla Simo Takalammi, MTK ry
Projektipäällikkö *Kaisa Savela*, Pohjois-Pohjanmaan liitto
Ylitarkastaja, maankäytön asiantuntija *Seppo Serola*, Liikennevirasto
Maakunta-arkkitehti *Heimo Toiviainen*, Hämeen liitto
Yliarkkitehti *Sampo Vallius*, Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA

Erityisasiantuntija

Projektipäällikkö *Heli Siirilä*, Vaasan yliopiston Levón-instituutti

3.4 Maaseudun elinkeinot ja osaaminen (MESI)

Toimikausi, tavoitteet ja tehtävät

Vuosi 2015 oli MESI-verkoston toinen toimintavuosi. Maaseudun elinkeinot ja osaaminen -verkoston toiminnan tavoitteena vuoteen 2020 on, että maaseudulla sijaitsevien yritysten määrä ja kilpailukyky ovat kasvaneet, yrittäjien liiketoimintaosaaminen on vahvistunut ja uskallus uusiin investointeihin on lisääntynyt sekä maaseudun työt ja niiden tekijät kohtaavat. Edelleen tavoitteena on myös se, että maaseudulla toimivat yritykset saavat osaavaa työvoimaa, monialaista ammatillista koulutusta on saatavilla ja myös maaseudun yritysten tarvitsemat tutkimus-, kehittämis- ja koulutuspalvelut ovat saavutettavissa.

Verkoston tehtäviin kuuluu eri elinkeinoaloja koskevat ja yhdistävät kansalliset hankkeet, ohjelmat tai kehittämisstrategiat, tiedonvälitys ja viestintä, eri elinkeinoalojen toimivat alueverkostot sekä synergiaedut toimialojen yhteistyössä.

Toiminta

MESI-verkoston toiminta jatkui aktiivisena pohjautuen vuoden 2014 valmisteluun. Toimintaa ohjauksen ja sparrausryhmä kokoontui neljä kertaa. Kokouksien puheenjohtajuus kiertää ryhmän jäsenillä sekä myös kokouspaikka vaihteli ryhmän jäsenten organisaatioiden mukaan. Kokouksien pääaiheet valittiin tukemaan kokonaisohjelman toimenpiteiden 37–51 mukaisia yrittäjyyden ja elinkeinojen edistämisen teemoja sekä toimenpiteiden 52–53 työvoiman saatavuuden ja osaamisen kokonaisuuksia. Erityisenä painopisteenä loppuvuonna oli valmistautuminen Maaseutuakatemiaan maahanmuuttoteeman mukaisesti.

Verkoston päätoiminta kohdentui eri elinkeinoalojen laajojen kehittämisohjelmien ja -strategioiden valmisteluun sekä niiden käynnistyttyä kesällä toiminnalliseen yhteistyöhön. Maaseutupoliittisen kokonaisohjelman toimenpiteiden toimeenpanon tarkentamiseksi ja alakohtaisten kehittämis- ja osaamistarpeiden esille nostamiseksi MESI-verkosto teki selvityksen neljästä pääkokonaisuudesta:

neuvonta- ja tuotekehityspalvelut, kunta- ja alueyhteistyö, lainsäädännön ja järjestelmän muutokset sekä koulutus, osaaminen ja ympärivuotisuus. Maaseutuyrittäjyyden toimintaympäristön kehittämistarpeita seitsemältä toimialalta. Raportteja 153. 58 s. 2015.

<http://www.helsinki.fi/ruralia/julkaisut/pdf/Raportteja153.pdf>

Osaamisteemaa tarkasteltiin osana elinkeinoalakohtaista selvitystyötä. Lisäksi huhtikuussa valmistui katsaus maa- ja puutarhatalouden työvoiman määrään ja työntekijäryhmiin. Tarkoituksena oli tuottaa maaseudun kehittämisen käyttöön ajantasaista koottua tietoa sekä tukea MESI-verkoston elinkeinon ja osaamisen kehittämistyötä. Raporttiin on koottu tietoa maatalouden ja puutarhatalouden työvoimasta lukuina, ulkomaisesta työvoimasta, lomitusjärjestelmästä sekä alojen työvoimasta ja osaamistarpeista. Katsaus julkaistiin sähköisesti:

http://www.utu.fi/fi/yksikot/braheakeskus/esittely/Documents/Eloranta_Maatalous_ ja _puutarha_ ala_Katsaus_ alan _tyovoimaan_ ja _kehitysnakymiin_ Suomessa.pdf

Verkoston erityisasiantuntijat osallistuivat alustajina ym. muiden tahojen järjestämiin tilaisuuksiin. Poliittista vaikuttamista verkosto teki mm. osallistumalla YTR:n maaseutupoliittisten työhön ml. kansanedustajien puuropaarin ja eduskunnan ruokaryhmän toimintaan.

Pääosa verkoston viestinnästä tapahtui sähköpostitiedotuksena sekä www.maaseutupolitiikka.fi-sivuston ja erityisasiantuntijoiden henkilökohtaisen sosiaalisen median avulla. Laaja osa tiedotuksesta on verkoston erityisasiantuntijoiden välittämä tieto eri toimialaryhmiin sekä sidosryhmien kesken mukaan lukien MESI-verkoston sparrausryhmä.

Arvio

MESI-verkosto toimi asetettujen tavoitteiden ja toimintasuunnitelman mukaan. Verkosto oli aktiivisesti mukana rakentamassa ja toteuttamassa monia kansallisia tms. kehittämistoimenpiteitä. Käytännön työ oli hyvässä vauhdissa ja sitä tuki loppuvuonna 2015 käynnistyneet Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman aluehankkeet.

Verkoston työtä ohjaava ns. sparrausryhmä on kattavuudeltaan laaja-alainen. Verkoston toimintaan kuului myös alueellinen ja valtakunnallinen ohjausryhmä- sekä työryhmätyöskentely. Suuri ja vaikuttava toimintakokonaisuus vuonna 2015 oli alueellisen ja paikallisen kehittämistyön tukeminen esim. ohjausryhmä- ja muulla asiantuntijuustyöskentelyllä, viestinnällä sekä seminaaritoiminnalla. Maaseutupolitiikka -sivuilla julkaistiin 19 blogi- tai ajankohtaiskirjoitusta.

MESI-verkoston sparrausryhmän kokoonpano

Johtava asiantuntija *Jyri Arponen*, Sitra

Asiamies *Pentti Ekola*, Pardia / STTK, Luonnonvara-alat

Palveluryhmäpäällikkö *Hannu Heikkilä*, ProAgria Keskusten Liitto ry

Elinkeinopolitiikan asiamies *Hannamari Heinonen*, Suomen Yrittäjät ry (varalla projektipäällikkö Mika Haavisto)

Ylitarkastaja *Juuso Kalliokoski*, maa- ja metsätalousministeriö

Tutkimusjohtaja *Tuomas Kuhmonen*, Turun yliopisto, Tulevaisuuden tutkimuskeskus

Kehittämispäällikkö *Timo Kukkonen*, Hämeen ELY-keskus

Ylitarkastaja *Anne Kuoppala*, työ- ja elinkeinoministeriö (Yritys-Suomen seudullinen yrityspalveluverkosto)

Verkostoasiantuntija *Juha-Matti Markkola*, Maaseutuverkostopalvelut

Toimialapäällikkö *Anne Ristioja*, Lapin ELY-keskus

Ruokakulttuuriasiamies *Anni-Mari Syväniemi*, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry (varalla asiantuntija *Kimmo Aalto*)

Lähiaruokakoordinaattori *Kirsi Viljanen*, maa- ja metsätalousministeriö

Apulaispääsihteeri *Camilla Wahlsten*, Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä YTR

Erityisasiantuntijat

Kehittämispäällikkö *Heidi Valtari*, Turun yliopiston Brahea-keskus
Projektipäällikkö *Juha Rutanen*, Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti

3.5 Ekosysteemipalvelut

Tavoitteena on varmistaa vuoteen 2020 mennessä, että maaseudun elinkeinotoiminnassa turvataan luonnon monimuotoisuus ja hyödynnetään ekosysteemipalveluja kestävästi. Hajautettu uusiutuvan energian tuotanto ja käyttö ovat lisääntyneet ja niillä on kasvava merkitys toimeentulolähteenä maaseudulla. Hyvin hoidetut luonnon- ja kulttuuriympäristöt sekä -maisemat lisäävät maaseudun viihtyisyyttä asuinympäristönä ja vetovoimaa matkailukohteena.

Toiminta

Teemaverkoston toimintaa toteutetaan keskittymällä jokaisella toimintakaudella 1–2 teemaan. Vuonna 2015 keskityttiin erityisesti *hajautetun uusiutuvan energiantuotannon mahdollisuuksiin* maaseudulla (toimenpide 55). Tämän ohella vietiin loppuun vuonna 2014 aloitettu työ maaseudun luonto- ja kulttuurimaisemien osalta (toimenpide 57) ja käynnistettiin toimintaa uuden 2016 toiminnan fokuksesi tulevan maaseudun luonnon terveys- ja hyvinvointihyötyjen tunnistamisen ja tuoteistamisen (toimenpiteet 54, 57) osalta.

Hajautetun uusiutuvan energiantuotannon mahdollisuuksien osalta verkoston toiminta keskittyi vetämään yhteen asiantuntijatietoa ja toimijoiden kokemuksia keskeisistä hajautetun energiantuotannon haasteista (liittyen tukiin, investointeihin, verotukseen ja lupakäytäntöihin) sekä selvittämään toimenpiteitä, joilla parannetaan pienten tuotantoyksiköiden toimintaedellytyksiä ja kannattavuutta. Verkosto edisti kokemusten jakamista ja tiedonkulkua lupaavista hajautetun uusiutuvan energiantuotannon innovaatioista ja toi yhteen alan toimijoita paikalliselta kansalliselle tasolle. Lisäksi tehtiin päättäjäviestintää.

Teemaan liittyen järjestettiin valtakunnallinen seminaari *Suomi kestävän biotalouden suunnannäyttäjänä – kuinka yhdistää hallituspolitiikka, tutkimus ja luontoarvot?* yhdessä tutkijoiden ja kansanedustajien Tutkas-seuran sekä Ympäristötiedon foorumin kanssa 20.10.2015. Seminaarin viestejä pohdittiin myös maaseutupolitiikan blogissa (Airi Matila 11.11.2015). Päättäjille energiateemaan on viestitty mm. maaseutupoliittisessa puurobaarissa 1.10.2015, minkä ohella teemaan liittyvää työpapaa on valmisteltu osaksi kevään 2016 Maaseutuakatemiaa. Ekosysteemipalvelut-verkosto on ollut mukana edistämässä ja suunnittelemassa useita teemaan liittyviä hankehakemuksia (mm. Manner-Suomen maaseuturahasto, VN-TEAS). Alustavasti positiivisen rahoituspäätöksen on saanut mm. Pohjois-Karjalassa toteutettava ”*Kohti vähähiilisiä kyliä*” -hanke (MSL & SYKE), jonka yhtenä yhteistyökumppanina verkosto toimii.

Rinnakkain energia-teeman toteutuksen kanssa on suunniteltu ja käynnistetty toimintaa liittyen *maaseudun luonnon terveys- ja hyvinvointihyötyjen* tunnistamiseen ja hyödyntämiseen osana maaseudun kehittämistä. Teemaa ja toteutusta tarkennettiin verkoston kokouksessa 15.4.2015, jonka pohjalta toteutusmuodoksi valittiin valtakunnallisen kampanjan järjestäminen ja laaja järjestöyhteistyö. Iloa luonnosta -kampanjaan on lähtenyt mukaan jo noin 30 eri organisaatiota ja kampanjan laaja suunnitteluryhmä on kokoontunut huhtikuun jälkeen 4 kertaa. Kampanjan suunnittelussa ovat olleet mukana myös MESI- ja ELVI-verkostot sekä valtakunnallinen Green Care -koordinaatiohanke. Kampanjan sisältöä tarkennettiin syyskuussa toteutetulla järjestökyselyllä, johon saatiin 22 vastausta. Kampanjalle haettiin elokuussa lisärahoitusta Tieteen tiedotus ry:ltä, mutta hakemus sai kielteisen päätöksen. Kampanjaan liittyen tuotettiin blogiteksti pimeysmatkailusta (Jari Lyytimäki 7.12.2015).

Näiden teemojen ohella ekosysteemipalvelut-verkosto on tukenut luonto- ja kulttuurimaisemat vihreän kasvun lähteenä -teemaan liittyvää työtä. Aiheeseen liittyen on julkaistu blogitekstejä (Minna Raunio 3.8.2015, Atte Saastamoinen 6.7.2015), Minna Raunio tieympäristön puustonhoitoon liittyvä opinnäytetyö ja tehty hankkeistamista.

Verkoston ensimmäisen 2014 toimintakauden loppupuolella toteutettiin verkoston itsearviointi otamalla yhteyttä verkoston sparrausryhmään nimettyihin tahoihin. Palautteen pohjalta laadittiin ehdotus verkoston toimintamallin kehittämiseksi, joka hyväksyttiin yhteisesti. Palautteen tuloksena ohjausryhmä-tyylisestä sparrausryhmästä luovuttiin ja vuonna 2015 verkoston kokoukset ovat keskittyneet yhteen teemaan kerrallaan ja siihen liittyvien konkreettisten toimenpiteiden suunnitteluun. Verkostokokouksia on järjestetty yhteensä 5 (4/2015, 6/2015, 9/2015, 10/2015 & 10/2015) ja näihin on osallistunut noin 10-15 henkilöä/kokous teemasta riippuen. Eri alueiden toimijoiden osallistuminen on pyritty mahdollistamaan tarjoamalla kattava etäosallistumismahdollisuus.

Verkoston ydintoimintoihin kuuluu kuukausittain uutiskirje, jolla on noin 1400 tilaajaa. Tilaa- jien määrä lisääntyi vuoden aikana 500:lla. Vuoden 2015 aikana toteutettiin verkoston viestinnän laa- jamittainen uudistus, minkä tuloksena myös uutiskirje sai uuden muodon.

Arvio toiminnasta

Vuotta 2015 ovat leimanneet verkoston toimintamuotojen vakiinnuttaminen ja viestinnän uudista- minen. Verkosto on ilahduttavasti vakiinnuttanut paikkansa osana Tapion ja SYKEN toimintaa ja lisännyt maaseutupolitiikan tunnettuutta paitsi verkoston toimijoiden myös Tapion ja SYKEN yhteis- työkumppaneiden osalta.

Keskittyminen rajattuihin aiheisiin on mahdollistanut näiden syvemmän käsittelyn ja aiheisiin liitty- vien toimijoiden sitoutumisen verkoston toimintaan. Verkoston järjestämät tapahtumat ovat kerän- neet runsaasti osallistujia ja tuottaneet yhteydenottoja. Verkostokokouksiin on osallistuttu aktiivi- sesti ja lähes joka kokouksessa on ollut mukana uusia toimijoita. Erityisesti kuluneen toimintavuo- den aikana aloitettu verkostoituminen maaseudun luonnon terveys- ja hyvinvointihyötyjen osalta on herättänyt runsaasti kiinnostusta tuoden verkoston toiminnan piiriin aiempien luontoon ja maaseu- tuun liittyvien järjestöjen ohella myös runsaasti sosiaali- ja terveystieteiden toimijoita. Verkosto on ollut myös aktiivisesti mukana aihepiireihin liittyvässä hankkeistamisessa tuoden yhteen toimijoita sekä toimien taustavoimana. Verkoston oman toiminnan tukemiseen tähtäävät hankkeet eivät kui- tenkaan ole menestyneet rahoitushauissa. Osallistumismahdollisuuksia niin verkoston kokouksiin kuin järjestettyihin tapahtumiin on pyritty lisäämään etäosallistumismahdollisuuksilla, jotka ovatkin olleet aktiivisesti käytössä. Alueellista kiinnostusta verkosto on herättänyt erityisesti Pohjois- Karjalassa.

Vuonna 2016 verkoston toimintaa tulee leimaamaan valtakunnallisen Iloa luonnosta -kampanjan toteutus. Toimintaa pyritään tukemaan ja kehittämään myös hankkeistamalla ja toteuttamalla eri- laisia toimenpiteitä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Sponsorinti on mahdollisuus saada kehittämiseen lisärahoitusta.

Ekosysteemipalvelut-verkoston kokoonpano

Puheenjohtaja

Eeva Furman, SYKE, Helsinki

Varapuheenjohtaja

Jouko Taskinen, Suomen omakotiliitto ry:n liittovaltuusto

Jäsenet ja varajäsenet

Anne Ahtiainen, VALONIA, Turku, varalla *Jaana Itälä-Laine*
Eeva Arpala, Aisapari ry, Kauhava
Tomas Björkroth, Axxell, Brusaby
Erkki Kalmari, Metener Oy, Laukaa
Jukka Koivumäki, UPM Silvesta Oy, Jyväskylä
Timo Lehesvirta, Energia ja Sellu, UPM
Kirsi-Marja Lonkila, Ympäristötiedon foorumi, Helsinki, 2015 sijalla *Johanna Kentala-Lehtonen*
Ilkka Mäkelä, Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö, Helsinki
Markus Nissinen, MTK metsälinja
Niina Huikuri, Pielisen Karjalan Kehittämiskeskus Oy PIKES
Pekka Peura, Vaasan Energiainstituutti, Vaasa
Rauno Sairinen, Itä-Suomen yliopisto, varalla *Minna Tanskanen/Paula Inkeroinen*, Itä-Suomen yliopisto, Joensuu
Leo Stranius, Luonto-Liitto, Helsinki
Petteri Vihervaara, SYKE, Helsinki
Hilkka Vihinen, LUKE, hankkeen valvoja/rahoittajan edustaja

Erityisasiantuntijat

Kati Pitkänen, SYKE, Joensuu
Salla Rantala, SYKE, Helsinki
Airi Matila, Tapio, Helsinki

Ekosysteemipalvelut-verkosto tutustui 2015 maaliskuussa Pohjois-Karjalassa hajautetun uusiutuvan energian tuotantoon Kuittilan tilalla Nurmeksessa. Mainiona paikallisena oppaana toimi Jouko Parviainen, kuvassa etualalla oikealla.
Kuva: Airi Matila.

3.6 Harvaan asuttu maaseutu (HAMA)

Harvaan asutun maaseudun verkostolla oli vuonna 2015 tavoitteina yhteistyössä muiden YTR:n verkostojen kanssa (1) jatkaa toimivan verkostomaisen toimintamallin kehittämistä horisontaalisille verkostoille maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän (YTR) kuudennen maaseutupoliittisen kokonaisuohjelman toteutuksessa sekä suhteessa temaattisiin verkostoihin että omiin yhteistyöverkostoihin. Tämän lisäksi tavoitteena oli (2) nostaa harvaan asuttua maaseutua koskevat erityispiirteet esille sekä temaattisten verkostojen sisällä että laajemminkin maaseutupolitiikassa. Keskeinen osa toimintaa oli myös (3) paikkaperustaisten kokeilujen aikaansaaminen.

Tämän lisäksi harvaan asutun maaseudun osalta tavoitteina oli

- Nostaa esille maaseutupoliittisessa kokonaisuohjelmassa olevia harvaan asuttua maaseutua käsitteleviä asioita eri medioissa ja työryhmissä ja edistää niiden toteutumista
- Käynnistää toimivien yhteistyömuotojen luominen seitsemän harvaan asutun maaseudun maakunnan sekä saaristoalueen kanssa. Tavoitteena on harvaan asutun maaseudun asioiden edistäminen ja laajan koko harvaan asutun alueen kattavan verkoston luominen.

HAMA-verkoston toiminta

Tiedotus: Julkaissut kaksi Korvesta ja Valtateiltä -verkkolehteä (www.korvesta-ja-valtateilta.fi) teemoilla *Harvaan asuttu maaseutu ja eduskuntavaalit* ja *Onko harvaan asuttu maaseutu turvassa?* Lehti on jaettu sekä YTR:n ja SYTYn jakelulistan mukaan että kansanedustajille ja heidän avustajilleen, valtionhallinnon organisaatioille maakuntiin ja pääkaupunkiseudulle, tiedotusvälineille, kehittäjäorganisaatioille, eri tahojen omien jakelujen mukaan maakunnallisesti kuntiin ym.

Verkosto suunnitteli yhdessä ELVI-, Kansalaistoiminta- ja Infrastruktuuri ja maakäyttö -verkostojen kanssa kuusi noin 3 minuutin mittaista videota ajankohtaisista aiheista. Laajakaistaan ja sähköön liittyviä videoita mainostettiin Harvaan asutun maaseudun verkoston facebook-sivuilla ja ne saavuttivat noin 20.000 katsojamäärän. Sosiaalista mediaa (facebook, twitter) on käytetty aktiivisesti myös muiden harvaan asuttua maaseutua käsittelevien asioiden edistämisessä.

Seminaarit: Järjestänyt valtakunnallisen seminaarin 8.9.2015 Helsingissä *Onko harvaan asuttu maaseutu turvassa* yhteistyössä SPEK:n kanssa. Lisäksi turvallisuuskysymyksiin paneuduttiin syvemmin mm. ottamalla sama aihe keskusteltavaksi kansanedustajien puurobaarissa, olemalla mukana SPEK:n Kyläturvallisuushankkeen ohjausryhmässä, kirjoittamalla aiheesta juttuja lehtiin ja facebookiin sekä ottamalla aihe teemaksi verkkolehteen 2/2015. Verkosto on mukana harvaan asutun maaseudun turvaan liittyvässä asiantuntijaverkostossa (SM). HAMA-verkosto osallistui myös YTR:n palveluja käsittelevän miniseminaarin suunnitteluun ja toteutukseen.

Poliisiylijohtaja Seppo Kolehmainen ja HAMA-verkoston puheenjohtaja Tytti Määttä keskustelevat pienen kunnan turvallisuuskysymyksistä. Kuva: Tarja Lukkari.

Harvaan asutun maaseudun verkoston asiantuntijaryhmä: kehittänyt uutta verkostomaista toimintatapaa, pitänyt 4 asiantuntijaryhmän kokousta (osa kokonaan etäteknologiaa hyödyntäen).

YTR:n sihteeristön ja YTR:n toimintaan osallistuminen: kokoukset, verkostojen toiminnan kehittäminen, lausuntojen laatiminen, Maaseutuakatemia suunnittelu, seminaarit ja verkostosparraus.

Maakuntaverkostot: Järjestänyt maakuntatapaamiset Pohjois-Savossa ja Pohjois-Pohjanmaalla, jossa tilaisuus oli Maaseutuverkostofoorumin yhteydessä. Lappiin perustettiin oma alueellinen harvaan asutun maaseudun verkosto, joka tuo Lapin näkökulmaa verkoston työhön.

Kannanotot ja kommentoinnit (6 kpl): Palkkatuki, Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma, Aluerakenteen ja liikennejärjestelmän tavoitteellinen kehityskuva (ALLI) vuoteen 2050, SOTE-uudistus ja yhdessä Infrastruktuuri ja maankäyttö -verkoston kanssa Yhteisrakentamis- ja yhteiskäyttölaki sekä Yksityistielain uudistamistarpeita koskeva selvitysmiehen raportti.

Kansainvälisyys: NSPA:n (*Northern Sparsely Populated Areas*) ja Nordregion toimintaan tutustuminen ja mukana olo NSPA:n ja OECD:n tutkimuksessa, osallistuminen Thematic Group on Smart and Competitive Rural Areas työryhmän työskentelyyn (ENRD).

Maaseudun palvelut: mukana SGEI-työryhmässä ja Kumppanuustyöryhmässä.

Arvio toiminnan onnistumisesta

Harvaan asutun maaseudun verkosto keskittyi vuonna 2015 erityisesti harvaan asutun maaseudun turvallisuuskysymyksiin ja maakuntaverkoston aikaansaamiseen. Maakuntavierailut ovat tuoneet tietoa alueiden kehittämistarpeista ja paikallisesta kehittämisestä. Lisäksi kaikilta alueilta on löytynyt henkilöitä, jotka ovat kiinnostuneita olemaan mukana Harvaan asutun maaseudun verkostossa. Lappiin syntyi oma hama-ryhmänsä. Valitettavasti uuden ohjelmakauden rahoitukset eivät vielä auenneet kunnolla eikä paikkaperustaisia kokeiluja siten saatu suunnitelman mukaisesti liikkeelle. Esimerkki paikkaperustaisesta kokeilusta on kuitenkin aluelautakunnan saaminen Kajaaniin.

YTR:n muiden verkostojen kanssa on myös syntynyt uudenlaista yhteistyötä yhteisen verkostoparraisprosessin myötä erityisesti infrastruktuurin ja palvelujen kehittämisen osalta.

Harvaan asutun maaseudun asioita on nostettu esille seminaareissa, verkkolehdeissä, muissa tiedotusvälineissä, työryhmissä ja facebookissa. Tähän tulee panostaa vieläkin enemmän. Verkosto on panostanut onnistuneesti etävälineiden hyödyntämiseen kokouksissaan.

Harvaan asutun maaseudun verkoston asiantuntijaryhmän kokoonpano

Puheenjohtaja

Kunnanjohtaja *Tytti Määttä*, Vaalan kunta

Varapuheenjohtaja ja päätoimittaja

Kyläasiamies *Tuomo Eronen*, Pohjois-Karjala

Jäsenet

YTR:n pääsihteeri *Christell Åström*, TEM

Maaseutujohtaja *Pertti Iivanainen*, Liperi

Ylitarkastaja *Rainer Lahti*, YM

Toiminnanjohtaja *Arja-Leena Peiponen*, Viisari ry

Ohjelmapäällikkö *Hilkka Laine*, Keski-Suomen liitto

Erikoistutkija *Katja Ilmarinen*, THL, Jyväskylän alueyksikkö (äitiysloman/hoitovapaan sijaisena *Mari Kettunen* 1.11.2013-31.10.2015)

Ylitarkastaja *Reijo Martikainen*, MAVI

Ylitarkastaja *Seppo Serola*, Liikennevirasto

Asiantuntija *Kimmo Aalto*, MTK

Yrittäjä *Ari Rosti*, Pinassi Oy, Saaristo

Kansanedustaja (KD) *Sari Essayah*

Aluekehitysasiantuntija *Jouni Ponnikas*, Kainuun liitto

Projektipäällikkö *Rauno Kuha*, Luke/Rovaniemen yksikkö

HAMA-asiantuntijaryhmässä ovat mukana muiden YTR:n verkostojen erityisasiantuntijat sekä YTR:n apulaispääsihteeri Liisa Häme.

Erityisasiantuntija

Tarja Lukkari, Kajaanin ammattikorkeakoulu Oy, Aktiviteettimatkailu

3.7 Identitetsbaserat nätverk (IDNET)

Målet med IDNET:s verksamhet för år 2015 var att sätta fokus på "Innovationer, entreprenörskap och entreprenöriellt tänkande" inom ramen för en platsbaserad politik. Detta görs främst genom att testa och pilotera insatser i anslutning till temaområdet. Impulser tas främst från Norden och Europa.

Uppgift: Inom ramen för det godkända landsbygdspolitiska helhetsprogrammet verkar 5 tema nätverk och två horisontella nätverk. IDNET fungerar som ett horisontellt nätverk, vars uppgift är att samla olika finlandssvenska landsbygdsaktörer till ett gemensamt forum. Platsen utgör i första hand Svenskfinland, men även Åland är inkluderad i nätverket. IDNET:s verksamhet baserar sig på språklig och kulturell gemenskap inom den breda landsbygdspolitiken i Finland.

Följande åtgärder verkställdes under perioden 1.2.2015-31.1.2016.

- På den europeiska nivån

Den specialsakkunniga/SFV fungerar som lead partner i EU-kommissionens ERASMUS+ program tillsammans med parter i Tjeckien, Rumänien, Slovenien, Sicilien, Spanien, Nederländerna, Nordirland och Nederländerna/Danmark. Projektets namn är "Raising Strong and Resilient Communities". Avsikten är att ta fram nya metoder inom ramen för storytelling som kan användas i till exempel lokalt utvecklingsarbete. Pilotområdet i Finland utgör skärgårdsön Bergö i Malax kommun.

Den första europeiska Landsbygdsriksdagen hölls 2013 i Bryssel. Den andra europeiska Landsbygdsriksdagen ordnades 4-7 november i Schärding, Österrike. Bakom denna står European Rural Community Alliance, närverket PREPARE och LEADER-gruppernas samarbetsorganisation ELARD. Ärenden som diskuterades vid den finlandssvenska Landsbygdsriksdagen i Pedersöre den 28-29 mars kunde föras vidare upp till en europeisk nivå för behandling.

Den specialsakkunniga ingår som medlem i "KV-pöytä", vars uppgift är att föra ut Finlands breda landsbygdspolitik på internationell nivå. Första mötet hölls den 26 maj i Helsingfors.

- På den nordiska nivån

Samarbetet med Hela Sverige ska leva och Hela Norden ska leva har fortsatt under verksamhetsåret. Bland annat deltog den specialsakkunniga i Hela Norden ska levas höstmöte den 27 november i Stockholm. Inför ett nytt verksamhetsår finns intresse och planer på mera samarbete, gärna i projektform, kring ett gemensamt nordiskt projekt om något aktuellt tema. Preliminära teman är integration på landsbygden och/eller omställningsfrågor för landsbygden/skärgården.

Även kontakterna till Västerbotten återupptogs då ett gäng finlandssvenska aktörer (främst från tredje sektorn och fri bildning i Österbotten) gjorde ett studiebesök till Västerbotten den 7-8 maj för att bygga upp kontakter och nätverk och få ny inspiration. Programmet var mångsidigt med flera studiebesök. Ett tema på uppgång är cirkulär ekonomi. Diskussion fördes i ämnet med Karl Bonnedahl, professor vid Umeå Universitet.

- Inom Svenskfinland

Delgenomförare av den finlandssvenska Landsbygdsriksdagen i Pedersöre, Österbotten den 28-29 mars. I årets tema lyftes det fram landsbygdsutvecklingen i förhållandet till den nationella politiken inför riksdagsvalet. Olika aktivister, privatpersoner, representanter för föreningar och organisationer kunde lyfta fram aktuella ärenden till Landsbygdsriksdagen via motioner. Motions- och gruppdiskussionsförslagen gick sedan vidare till den europeiska Landsbygdsriksdagen som hölls 4-7 november i Österrike. Deltagarantalet i Pedersöre var ett 70-tal på lördag, medan söndagen samlade mindre antal deltagare. Även från Åland fanns deltagande. Uppbackningen i media var bra. Nästa finlandssvenska Landsbygdsriksdag hålls i västra Nyland hösten 2016.

Samarbetet med KulturÖsterbotten och Sydkustens landskapsförbund kring storytelling, lokala berättelser som stärker gemenskap och utvecklar, fortsatte under året. Projektet gick under namnet Svenskfinland berättar. Inför världsberättardagen den 20 mars. utkom en skrift med lokala berättelser från Svenskfinland + tips och idéer hur man kan använda storytelling som utvecklingsmetod. Projektet Svenskfinland berättar fick bra media uppbäckning via tre pressinformationstillfällen den 19 mars, i Åbo, Vasa och Helsingfors.

Omställning Sverige är ett nätverk som har skapats för att stödja och inspirera lokala omställningsinitiativ. Hela Sverige ska leva har varit en stödjande part. I Sverige har man goda erfarenheter av

att jobba med hållbara bygder. Detta inkluderar även demokrati och medborgarinflytande. Den 14 april höll Jan Forsmark från Hela Sverige ska leva och Omställning Sverige i en inspirationsföreläsning i Vasa för ett 20-tal intresserade.

Den 1 oktober ordnade YTR "aamupuurobaari" för att lobba för den breda landsbygdspolitiken, riktade till riksdagsledamöter. IDNET stod värd för det "svenska bordet". Speciella teman som diskuterades var främst deltidsföretagande och partnerskap/kompanjonskap mellan tredje sektorns aktörer och kommuner eller andra organ. Reformerna fortsätter, vilket får följder för landsbygdens strukturer och samarbeten. Till detta behövs nya juridiska koncept.

IDNET deltog i YTR:s studieresa till Stockholm den 21-22 oktober för att bygga upp och stärka sina kontakter till främst Nordregio och Hela Sverige ska leva. Ett diskussionstillfälle ordnades även med representanter från RegLab (en mötesplats för regioner, nationella myndigheter, forskare och andra som vill öka sin kompetens kring frågor om regional utveckling).

Den 26 oktober ordnades i Vasa ett miniseminarium kring det europeiska projektet #RSRC. Från Region Västerbotten-berättarnas län deltog Anders Karlsson som delade med sig av sina erfarenheter kring lokal och regional branding.

Den 16 november samlades 24 personer i Vasa, Österbotten för att testa en öppen platsbaserad innovation. Till sin hjälp hade de expertishjälp från Sverige, Terje Andersson. Tidigare har det ordnats innovationsläger för landsbygden, men den här gången var att sammanföra studeranden vid Svenska Handelshögskolan i Vasa, mikroföretagare, samt representanter för tredje sektorns föreningar och organisationer. Fyra mixade grupper jobbade intensivt under Terje Anderssons ledning, personer som i det vardagliga livet knappast skulle ha mötts eller jobbat tillsammans. Försöket blev lyckat, flera nya lokala företagsidéer togs fram.

Den 9 december ordnades en Tammerfors-träff för finlandssvenska landsbygdsutvecklare. Tammerfors-träffen ordnades i samarbete med landsbygdsnätverkstjänster i Seinäjoki. Programmet kretsade dels kring en föreläsning om Demokratimodellen, som leddes av Niklas Hill och Thor Rutgersson från Sverige, och dels info kring den breda landsbygdspolitiken och enheten för landsbygdsnätverkstjänster. Nästa träff planeras till våren då det nya MANE har blivit tillsatt.

IDNET har under året samverkat med Åbo Akademi/Centret för livslångt lärande och Svenska Handelshögskolan/fortbildningsenheten kring ett potentiellt samarbetsprojekt med fokus på jämställdhet, företagande och landsbygd. Flera diskussioner har förts, såväl med finansierande myndigheter som med utvecklingsbolag. Processen fortgår.

IDNET har samverkat med SFV/Svensk Byaservice kring ett elektroniskt nyhetsbrev som skickats ut varje vecka till drygt 300 personer. Nyheterna i nyhetsbrevet kan även sökas var för sig på Svensk Byaservice Nyhetslogg. Detta gör att nyhetsbrevet kan spridas också via jord- och skogsbruksministeriets, SYTY:s med fleras webbplatser. Byaaktivisterna, de lokala aktionsgrupperna och landsbygdsutvecklarna har även informerats via den tvåspråkiga tidningen Landsbygd Plus. Dessutom har SFV/Byaservice upprätthållit hemsidan www.bya.net. SFV ger också ut SFV Magasinet ca 4 gånger/år där olika artiklar som berör landsbygdsutvecklingen i Svenskfinland ingått under år 2015.

IDNET:s koordineringsgrupp har sammanträtt till två möten under året, i februari och i oktober.

Utvärdering av verksamheten

I egenskap av ett horisontellt nätverk gäller det att verka på flera nivåer, alltifrån det lokala till det internationella. Som finlandssvensk minoritet gäller det också att samverka med de finska aktörer-

na, såväl som med nordiska som europeiska. Till detta har nätverksskapande och upprätthållande av kontakter utfallit väl. Verksamhetsinnehållet inom IDNET är till sin karaktär mera en piloterande och testande fas. Som finlandsvenskt nätverk har vi fångat upp intressanta föreläsare och inspiratörer, främst från Sverige men även via det europeiska ERASMUS+ projektet. Genom dessa kontakter fick nätverket ny kunskap och verksamhetsmodeller som kunde testas i Svenskfinland. Verksamhetsåret har även påverkats av yttre och inre omständigheter, till exempel så genomförde upprätthållaren för sekretariatet samarbetsförhandlingar under året, vilket påverkade delvis verksamhetens utfall. Även yttre omständigheter som den förda landsbygdspolitiken påverkade verksamheten, till exempel stod den EU-delfinansierade landsbygdsutvecklingen mer eller mindre stilla under hela året. Också mycket osäkerhet inom reformarbetet påverkade engagemanget på olika nivåer.

Temanätverket IDNET:s sammansättning

Ordförande

Riksdagsledamot, *Mats Nylund*, SFP/Pedersöre

Viceordförande

Närings- och utvecklingschef, *Niklas Ulfvens*, Österbottens förbund
Enhetschef, *Catharina Gripenberg*, SFV Bildning/Helsingfors (t.o.m. 31.7.2015)

Medlemmar

Landsbygdsprofessor, *Kjell Andersson*, Åbo Akademi
Nätverksexpert, *Lauri Hyttinen*, Landsbygdsnätverkstjänster/Seinäjoki
Kommundirektör, *Anita Ismark*, Korsnäs kommun
Ombudsman, *Rikard Korkman*, SLC
Generalsekreterare, *Risto Matti Niemi*, Byaverksamhet i Finland (SYTY)
Utvecklingschef, *Per-Stefan Nyholm*, Nylands förbund
Projekt- och upphandlingskoordinator, *Petra Palmroos*, Pargas stad
Kontaktchef, *Anne Sormunen*, Mellersta Österbottens förbund
Doktorand, *Kristina Svels*, Åbo Akademi
Informationssekreterare, *Britt Inger Wahe*, Ålandskontoret
Verksamhetsledare, *Camilla Wahlsten*, Finlands svenska 4H
Verksamhetsledare, *Gunilla Wasström*, Pomoväst

Specialsakkunnig

Ann-Sofi Backgren, SFV Bildning/Vasa

Öppen platsbaserad innovation testades i Vasa 16.11.2015 med svensken Terje Andersson som expertishjälp. Foto: Ann-Sofi Backgren.

4 Maaseutututkimuksen ja -osaamisen vahvistaminen

4.1 YTR-hankkeet

Valtakunnallisia maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeita (nk. YTR-hankkeet) rahoitti vuonna 2015 työ- ja elinkeinoministeriö maaseudun kehittämisen määrärahasta (mom. 32.50.62) ja maa- ja metsätalousministeriö Maatilatalouden kehittämisrahaston (Makera) varoista.

Kevään 2015 hankehaku

Keväällä 2015 päätettiin järjestää ylimääräinen hankehaku maaseudun kehittämisen määrärahasta säästyneistä hankevaroista. Haettavana oli 300 000 euroa. Hankehaun teemat olivat:

1. Maaseututeknologian ja resurssitehokkaan infran kehittäminen kiinteistökohtaisilla ratkaisuilla, kiertotalouden edistäminen
2. Maaseudun logistiikka- ja liikennepalvelujen kokeilu ja hyvien käytäntöjen levittäminen

Haussa saatiin 19 hakemusta, jotka hakivat yhteensä 1,37 miljoonaa euroa. Rahoitettavaksi valittiin 5 hanketta:

Teema 1:

- SYKE: Maaseudun taloudellinen vesihuolto ja sen paikallinen kehittäminen (125 000 €)
- Jyväskylän amk: Maakunnan paras kaivovesi -kilpailun toimintamallin luominen (10 000 €)
- Novia: Fosfor-pilot (10 000 €)

Teema 2:

- Kainuun sote: Maaseudun tuetut liikkumispalvelut kaikkien käyttöön (40 000 €)
- Kaustisen seutukunta: Monipalveluliikenteen kehittäminen (110 000 €)

YTR jatkoi 3.2.2015 olleessa kokouksessaan syksyllä asettamansa hankeryhmän toimikautta 30.6.2015 saakka, jotta ryhmä ehtii käsitellä kevään 2015 hankehakemukset.

Hankeryhmän kokoonpano 30.6.2015 saakka

Puheenjohtaja

Christell Åström, erityisasiantuntija, YTR:n pääsihteeri, työ- ja elinkeinoministeriö

Varapuheenjohtaja

Marianne Selkäinaho, maaseutuylitarkastaja, maa- ja metsätalousministeriö

Jäsenet

Harry Berg, ympäristöneuvos, ympäristöministeriö

Seppo Serola, ylitarkastaja, liikennevirasto

Kaisu Kumpulainen, yliopistonopettaja, Jyväskylän yliopisto

Timo Kukkonen, kehittämisspäälikkö, Hämeen ELY-keskus (varalla asiantuntija *Lassi Hurskainen*)

Hanna-Mari Kuhmonen, ylitarkastaja, työ- ja elinkeinoministeriö

Hilkka Vihinen, maaseutupoliitiikan professori, YTR:n apulaispääsihteeri

Sihteeri

Laura Jänis, Maaseutuylitarkastaja, TEM

Syksyn 2015 hankehaku

Työ- ja elinkeinoministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö avasivat yhteisen hankehaun 15.9.2015 (TEM/1676/09.01.03/2015, MMM Dnro 1083/39/2015). Hakemukset tuli toimittaa 30.10.2015 mennessä teemasta riippuen joko työ- ja elinkeinoministeriöön tai maa- ja metsätalousministeriöön.

Syksyn 2016 hankehaun teemat olivat seuraavat:

- A) Jatkohankkeet: Maaseutupoliittisen kokonaisohjelman 2014–2020 toteuttamista tukevat verkostot
- B) Uudet hankkeet, teemat:
 - 1) Digitalisaatio ja sähköiset palvelut maaseudun mahdollisuuksina, mm.
 - Sähköisten palvelujen saavutettavuus erityisesti harvaan asutulla maaseudulla. Miten varmistetaan, että sähköiset palvelut ovat käytännössä käyttäjien, erityisesti vanhusten, saavutettavissa (yhteydet, osaaminen, laitteet, palvelumuotoilu, kustannukset)?
 - Avointen, digitaalisten tietovarantojen uudenvuoden hyödyntäminen maaseudun elinkeinojen ja palvelujen kehittämisessä
 - Monipaikkaisuutta ja maaseudulla asumista tukevat etäopiskelu- ja etätömahdollisuudet, uudenlaiset ratkaisut näiden mahdollisuuksien hyödyntämiseen
 - 2) Sote-palvelujen tarvetta vähentävä ennaltaehkäisevä toiminta harvaan asutulla maaseudulla, mm.
 - Mitä varsinaisten sote-palvelujen tarvetta ennalta ehkäiseviä palveluja ja muuta toimintaa harvaan asutulla maaseudulla on? Mitkä ovat tärkeimpiä ja vaikuttavimpia ennaltaehkäiseviä palveluita ja toimintatapoja? Mitä kustannussäästöjä ennaltaehkäisevä toiminta tuo harvaan asutulla maaseudulla?

- Sote-palvelujen tarvetta ennalta ehkäisevien palvelujen ja toiminnan hyödyntäminen maa-seudun palvelurakenteiden uudistamisessa

Hakemuksia saapui seuraavasti:

TEM:öön saapuneet hakemukset (jatkohankkeet)	7 kpl
MMM:öön saapuneet hakemukset (uudet hankkeet)	37 kpl
Yhteensä	44 kpl
Haettu jatkohankkeisiin	658 743 €
Haettu uusiin hankkeisiin	4 064 760,95 €
Haettu summa yhteensä	4 723 503,95 €

Hakemukset käsitteli ja rahoitusesitykset valmisti YTR:n hankeryhmä, jonka YTR asetti 16.9.2015 olleessa kokouksessaan ajalle 1.10.2015–30.3.2016.

Hankeryhmän kokoonpano 30.3.2016 saakka

Puheenjohtaja

Christell Åström, erityisasiantuntija, YTR:n pääsihteeri, työ- ja elinkeinoministeriö

Varapuheenjohtaja

Marianne Selkäinaho, maaseutuylitarkastaja, maa- ja metsätalousministeriö

Jäsenet

Sakari Karvonen, tutkimusprofessori, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos

Hanna-Mari Kuhmonen, ylitarkastaja, työ- ja elinkeinoministeriö (31.10.2015 saakka)

Timo Kukkonen, kehittämisspäälikkö, Hämeen ELY-keskus (varalla asiantuntija *Lassi Hurskainen*)

Hilkka Vihinen, maaseutupolitiikan professori, YTR:n apulaispääsihteeri

Kaisu Kumpulainen, maaseutututkijoiden edustaja, Maaseudun Uusi Aika ry

Olli-Pekka Rissanen, erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö

Sihteeri

Laura Jänis, maaseutuylitarkastaja, työ- ja elinkeinoministeriö (31.10.2015 saakka)

Hanna-Mari Kuhmonen, ylitarkastaja, työ- ja elinkeinoministeriö (1.11.2015 alkaen)

Hankeryhmä käsitteli hakemukset kuudessa kokouksessa (20.11., 9.12., 10.12., 14.12., 17.12. ja 27.1.), joista viimeinen oli päätöskokous. Hankeryhmän rahoitusesitykset esiteltiin 10.2.2016 maa- ja metsätalousministeriön ruokaosastolle ja tämän jälkeen tieto valituista hankkeista ilmoitettiin hakijoille.

Momentilta rahoitettiin 7 jatkohanketta (626 505 euroa). Makerasta rahoitettiin 5 uutta hanketta (510 000 euroa), joista 3 kytkeytyi teemaan 1 ja 2 teemaan 2.

YTR-hanketoiminnan ja Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman valtakunnallisten hankkeiden yhteensovittaminen

Valtakunnallisia maaseudun kehittämishankkeita rahoitetaan myös EU-osarahoitteisesta Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmasta. Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman valtakunnallisten hankkeiden rahoituksen hallinnointi on keskitetty Hämeen ELY-keskukseen. Hanketoiminnasta siellä vastaavat Timo Kukkonen ja Lassi Hurskainen kutsuttiin mukaan YTR:n hanke-

ryhmän jäseniksi. YTR:n hankeryhmän edustus otettiin vuoden 2015 alussa mukaan Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman valtakunnallisten hankkeiden arviointiryhmään, jota vetää Hämeen ELY-keskus.

4.2 Maaseutukatsaus-verkkosivuston laatiminen

Maaseutuosaamisen vahvistamisen tueksi YTR julkaisi Maaseutukatsaus-verkkosivuston keväällä 2015. Verkkosivusto on osoitteessa www.maaseutupolitiikka.fi/maaseutukatsaus.

Sivusto esittelee poikkileikkauksen Suomen maaseudun kehityksestä ja nykyisestä tilanteesta sekä ennakoii tulevaa kehitystä eri teemoissa. Sivustolla kuvataan lisäksi maaseutupolitiikan kokonaisuutta ja maaseutuvaikutusten arviointia kehittämisvälineenä.

Maaseutukatsaus-sivuston perustana on vuonna 2014 valmistunut työ- ja elinkeinoministeriön sekä maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu Maaseutukatsaus 2014. Se laadittiin Kajaanin yliopistokeskuksen Aikuis- ja täydennyskoulutuspalveluiden (AIKOPA), Vaasan yliopiston Levón-instituutin sekä työ- ja elinkeinoministeriön yhteistyönä. Sivustolle päivitetään ja linkitetään uutta maaseutualueiden kehitystä kuvaavaa tietoa.

5 Maaseututoimijoiden kansallisen ja kansainvälisen verkostoitumisen ja kokemustenvaihdon edistäminen

5.1 Puurobaari

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä YTR kutsui kansanedustajat avustajineen keskustelemaan ajankohtaisista maaseutuasioista puuroaamiaiselle 1.10.2015. Puuroa nautittiin 1,5 tunnin ajan Luonnontieteellisen museon kahvilassa, jonne kukin teemaverkosto oli valmistellut keskustelua varten kysymyksiä teemansa ympärille. Jaossa oli YTR:n ja verkostojen materiaalia, infopaperi verkostoista sekä yhteyshenkilöistä.

Puurobaarissa keskusteltiin aktiivisesti maaseutupolitiikan kysymyksistä. Kuva: Laura Jänis.

Välitön palaute tilaisuudesta oli erittäin myönteinen. Monet maaseututeemat puhututtivat, kuten palvelut ja niiden järjestäminen, elinkeinot ja yrittäjyys sekä maankäyttö ja infrastruktuuri (mm. kaavoitus, maanomistus, saavutettavuus ja liikenne). YTR-verkoston suuntaan esitettiin toivomuksena mm. helposti saatavaa ajantasaista faktatietoa eri teemoista maaseutunäkökulmasta (sekä sähköisesti että painettuna), asioiden priorisointia sekä yhteydenottoja ja ideoita. Puurobaarissa vieraili arviolta 45 kansanedustajaa ja heidän avustajansa.

5.2 Aluekehittämisen ajankohtaispäivät Mikkelissä

Maaseutupolitiikan toimijat olivat mukana järjestämässä työ- ja elinkeinoministeriön Aluekehittämisen ajankohtaispäiviä, jotka pidettiin Mikkelissä 23.–24.11.2015. Tilaisuuteen osallistui lähemmäs 200 aiheesta kiinnostunutta eri puolilta Suomea. Päivien aikana kuultiin mm. alueellisten innovaatioiden ja kokeilujen käynnistämisestä sekä digitalisaatiosta. Paikkaperustaisuuden näkökulman esiin nostaminen päivien aikana oli eritoten maaseutupolitiikan kontribuutio ohjelmaan.

YTR oli esillä ständillä Aluekehittämisen ajankohtaispäivillä Mikkelissä. Kuvassa vasemmalla pääsihteeri Christell Åström ja oikealla erityisasiantuntija Heli Siirilä. Kuva: Laura Jänis.

5.3 Kansainvälinen toiminta

Suomalaisen maaseutupolitiikan verkoston kytkeytyminen kansainvälisiin verkostoihin on luonteva ja lisäarvoa tuova ulottuvuus maaseudun kehittämisessä. YTR edisti ja osallistui aktiivisesti kansainväliseen verkostoitumiseen ja kokemustenvaihtoon.

YTR:n kansainvälisen toiminnan tilanteen päivittämiseksi sihteeristölle ja verkostoille syksyllä 2014 tehdyn kyselyn pohjalta tehty kooste päivitettiin. Koosteessa tuodaan esiin, 1) mitä kansainvälisiä kytköksiä YTR-verkostossa on, 2) mille kansainvälisille foorumeille (työryhmiin, järjestöihin tms.) YTR-verkostosta osallistutaan, ja 3) mitä ja miten kv-yhteistyön toimintastrategian toimenpiteitä YTR-verkostossa toteutetaan. Kv-toiminnasta keskusteltiin YTR-sihteeristön sparrauspäivillä Tukholmassa 21.10.2015 sekä sihteeristön kokouksessa 4.11.2015.

YTR-sihteeristö kansainvälistyi sparrauspäivillään Tukholmassa Nordregion vieraana. Kuva: Laura Jänis.

Talvella 2015 yhteiseksi toimintafoorumiksi koottiin kv-pöytä, joka kokoontui muutamia kertoja vuoden 2015 aikana. Kv-pöytä toimii vapaamuotoisesti ja siinä on mukana toimijoita YTR-verkostosta (Christell Åström, Ann-Sofi Backgren, Hanna-Mari Kuhmonen), Maaseutuverkostopalveluista (Juha-Matti Markkola, Lauri Hyttinen), SYTYstä (Kim Smedslund) ja Leader-ryhmistä (Jaana Mälkki, Krista Antila, Petri Rinne).

Kv-pöytä toimii maaseutuverkostopalveluiden kv-työn ideariihenä sekä YTR:n kv-strategian edistäjänä. Kv-pöydän tavoitteiksi on kiteytetty 1) suomalaisen kv-verkoston vahvistaminen ja jäsentäminen: parempaa synergiaa, 2) yhteiset toimenpiteet: OpenDays, ERP (European Rural Parliament), kansallinen kv-seminaari: monimuotoiset rahoitusmahdollisuudet, sekä 3) tiedon välittäminen: mitä tapahtuu organisaatioissa, mitä tapahtuu rajojen ulkopuolella, mielenkiintoisten esimerkkien onkiminen ja välittäminen, tiedon säteilyttäminen ulkopuolelle.

Euroopan maaseutuparlamentti järjestettiin 4.–6.11.2015 Itävallan Schärdingissä. Parlamentin tehtävänä on edistää kumppanuutta Euroopan instituutioiden, hallitusten sekä kansalaisyhteiskunnan välillä. Parlamentti toimii areenana kokemustenvaihdolle, vertaisoppimiselle ja inspiraatiolle. Toista kertaa järjestetty parlamentti kokosi 240 osallistujaa 40 eri maasta.

Kolmipäiväisen parlamentin aikana tutustuttiin maaseudun kehittämistyön hedelmiin, työstettiin ajankohtaisia maaseutukysymyksiä ryhmissä, verkostoiduttiin sekä hyväksyttiin yhteinen manifesti. Maaseudun monista haasteista huolimatta osallistujat jakoivat vahvan tulevaisuudenuskon maaseudun mahdollisuuksiin.

Keskeiset tahot parlamentin taustalla ovat European Rural Community Association ERCA, PRE-PARE Partnership for Rural Europe sekä European LEADER Association for Rural Development ELARD. Parlamentin suojelijana toimi Euroopan neuvosto. Tavoitteena on järjestää kolmas parlamentti syksyllä 2017.

European Rural Parliamentissa Suomen delegaatioon kuuluivat Peter Backa, Hanna-Mari Kuhmonen YTR:stä, Kim Smedslund EMO ry:stä/SYTY ry:stä, Petri Rinne Joutsenten Reitti ry:stä, Marjo Tolvanen Leader Sepra ry:stä sekä Lauri Hyttinen Maaseutuverkostopalveluista.

YTR osallistui Suomen Kylätoiminta ry:n kv-jaoston työskentelyyn. Kv-jaosto kokoontui muutamia kertoja vuoden 2015 aikana.

OECD:n 10. maaseutukonferenssi teemalla *Kansallinen menestys modernin maaseutupolitiikan kautta* pidettiin Memphisissä 19.–21.5.2015. Konferenssissa painotettiin maaseutualueiden tärkeyttä osana kansallista taloutta ja sen menestystä. Jotta maaseudun asukkailla olisi mahdollisuus menestyä, on tärkeää toteuttaa maaseudulle ominaista politiikka, joka huomioi maaseudun erityispiirteitä. Konferenssissa oli vahvasti esillä se, miten OECD:n lanseeraama uusi maaseutupolitiikan paradigma viedään yhä vahvemmin käytäntöön. Konferenssiin osallistui pieni ryhmä Suomesta. Mukana oli myös YTR:n pääsihteeri Christell Åström, joka piti konferenssissa alustuksen aiheesta *Improving access to service*.

OECD:n maaseututyöryhmä kokoontui Pariisissa 2.11.2015. Kokouksen alussa uusi puheenjohtaja Peter Wostner Sloveniasta esitti itsensä ja ajatuksiaan maaseututyöryhmän toiminnasta. Kokouksessa käsiteltäviä asioita oli mm. tulokset Memphisin konferenssista ja miten ne viedään käytäntöön maaseututyöryhmän toiminnassa sekä työohjelma 2017–2018. Kokouksessa Suomea edusti YTR:n pääsihteeri Christell Åström.

6 Maaseutuvaikutusten arvioinnin kehittäminen ja käyttöönoton edistäminen ja seuranta

Maaseutuvaikutusten arvioinnin käyttöönottoa edistettiin ja lähestymistapaa tehtiin tunnetuksi eri foorumeilla. Maaseutuvaikutusten arvioinnin kehittämiseksi kuntaliitostilanteessa toteutettiin kolme pilottia syksyn 2014 ja alkuvuoden 2015 aikana. Pilottialueet sisällyttivät maaseutuvaikutusten

arvioinnin kuntajakoselvityksen valmisteluun. Pilottialueita olivat Raahe-Siikajoki-Pyhäjoki-kuntajakoselvitysalue, Nilakan kuntajakoselvitysalue (Keitele, Pielavesi, Tervo ja Vesanto) sekä Kuopio-Siilinjärvi-Suonenjoki-kuntajakoselvitysalue.

Pilotteihin kytkeytyvät maaseutuvaikutusten arvioinnin työpajat järjestettiin Tervossa 22.1.2015, Siilinjärvellä 9.3.2015, Suonenjoella 11.3.2015 ja Kuopiossa 17.3.2015. Työpajojen fasilitointiin osallistui pilottien asiantuntijoiden lisäksi YTR-verkoston asiantuntijoita. Pilottien loppuraportit on saatavilla Kuntaliiton sivuilla osoitteessa

<http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/aek/maaseutupolitiikka/maaseutuvaikutuksen-arviointi/mva-pilotit/Sivut/default.aspx>

Pilottien maaseutuvaikutusten arviointiprosessien sekä aikaisempien kokemusten pohjalta laadittiin yhteistyössä Kuntaliiton ja YTR:n kesken opas *Tehdään maaseutu näkyväksi! Maaseutuvaikutusten arviointi kunnan kehittämisen työkaluna*. Oppaassa kuvataan maaseutuvaikutusten arviointia sekä yleisesti että erityisesti kuntarakenteen muutostilanteessa. Opas on saatavilla sähköisenä Kuntaliiton sivuilla osoitteessa http://shop.kunnat.net/product_details.php?p=3156. Se on tarkoitettu mm. kuntien viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden, järjestö- ja yhdistystoimijoiden sekä aktiivisten kuntalaisten käyttöön.

Pilotteja ohjasi ohjausryhmä, jossa puheenjohtajana toimi *Taina Väre* Kuntaliitosta ja sihteerinä *Hanna-Mari Kuhmonen* työ- ja elinkeinoministeriöstä / YTR:stä. Muut ohjausryhmän jäsenet olivat *Niina Kotavaara* Oulun yliopistosta, *Ritva Pihlaja* Kansalaistoiminnan verkostosta, *Päivi Kurikka* Kuntaliitosta, *Christell Åström* työ- ja elinkeinoministeriöstä / YTR:stä sekä pilottialueiden asiantuntijat *Kaisu Tuomi* (Raahe-Siikajoki-Pyhäjoki-kuntajakoselvitysalue), *Seija Korhonen* (Nilakan kuntajakoselvitysalue) ja *Tarja Pöyhönen* (Kuopio-Siilinjärvi-Suonenjoki-kuntajakoselvitysalue).

Ohjausryhmän kokous 16.6.2015 pidettiin Ritva Pihlajan (kuvassa vasemmalla) luona Sipoon maaseudulla. Kuvassa oikealla ohjausryhmän puheenjohtaja Taina Väre. Maaseutuvaikutusten arviointi kiinnosti myös Assistentti Heiskanen -kissaa. Kuva: Hanna-Mari Kuhmonen.

Maaseutuvaikutusten arviointia ja pilotteja esiteltiin eri tilaisuuksissa. Taina Väre ja Hanna-Mari Kuhmonen esittelivät aihetta YTR-sihteeristölle kokouksessa 7.5. ja YTR:lle kokouksessa 21.5. Seija Korhonen esitteli aihetta Kuntalaiset keskiöön -seminaarissa 26.2.2015, Taina Väre pienkun-

taseminaarissa 19.3.2015 ja Taina Väre, Christell Åström, Seija Korhonen, Tarja Pöyhönen ja Kaisu Tuomi kuntajakoselvittäjien seminaarissa 12.3.2015.

Kuntamarkkinoilla järjestettiin 10.9.2015 tilaisuus *Kunnat muutoksessa – huomioidaanko maaseutu?*. Tilaisuudessa pohdittiin maaseudun huomioimista kunnan muutosprosesseissa ja päätöksenteossa. Työkaluksi tarjottiin maaseutuvaikutusten arviointia, jota esittelivät eri näkökulmista Hanna-Mari Kuhmonen, Taina Väre, Kaisu Tuomi ja Seija Korhonen. Kuntaliiton ja maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän järjestämä tilaisuus kokosi paikalle yli 80 asiasta kiinnostunutta kuulijaa.

Arvioinnin käyttöönoton seuranta raportoitiin Maaseutukatsauksessa 2014, johon koottiin osio maaseutuvaikutusten arvioinnista kehittämisvälineenä. Maaseutukatsaus-sivustolle rakennettiin vuonna 2015 oma osio maaseutuvaikutusten arvioinnista osoitteeseen http://www.maaseutupolitiikka.fi/maaseutukatsaus/maaseutuvaikutusten_arviointi_kehittamisvalineena

7 Paikallisen kehittämisen rakenteiden ja työtapojen vahvistaminen

Kansalaistoiminnan verkoston osana toimii yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen työryhmä. Tehtävänä on erityisesti Leader-työtavan levittäminen kaupunkeihin ja eri alueiden paikalliskehittäjien vuorovaikutuksen lisääminen.

Kansalaistoimijalähtöinen kehittäminen kaupungeissa on osa Suomen rakennerahasto-ohjelmaa kaudella 2014–2020. Kaupungin ja kansalaistoimijoiden kumppanuuteen ja Leader-metodiin perustuva toimintatapa nähdään hyödylliseksi erityisesti Euroopan sosiaalirahaston ESR:n sosiaalisen osallisuuden painopisteessä.

Yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen työryhmä teki keväällä Leader-ryhmille kyselyn siitä, miten ne toteuttavat yhteisölähtöistä paikallista kehittämistä (Community Led Local Development, CLLD) eri rahastojen varoilla. Kesäkuussa työryhmä lähetti kaupunkien kansalaistoimijalähtöisestä paikallisesta kehittämisestä kirjeen maakunnan liitoille, maakuntien yhteistyöryhmille, ELY-keskuksille, kaupungeille ja kaupunkipolitiikan yhteistyöryhmälle.

Paikallisen kehittämisen mahdollisuuksia kaupungeissa käsiteltiin seminaarissa 27.5. Seminaarin keskeinen viesti oli, että nyt on tärkeä vauhdittaa kaupunkien kansalaistoimijalähtöistä paikallista kehittämistä saamalla uusia kokeiluja liikkeelle. Tilaisuus kokosi noin 70 asiasta kiinnostunutta järjestöistä ja yhdistyksistä, Leader-ryhmistä, kunnista ja kaupungeista, maakuntaliitoista, ELY-keskuksista ja ministeriöistä.

Työryhmässä käytiin läpi myös muiden maiden esimerkkejä monirahastaisen CLLD:n toteuttamisesta. Syksyllä tehtiin kooste CLLD:n tilanteesta ja kaupunki-Leader-hankkeista Suomessa ja toimitettiin se Euroopan komission virkamiehille Edinburghissa järjestetyn CLLD-seminaarin yhteydessä.

Yksi esimerkki kaupunki-Leaderistä on Karhuseutu ry:n hanke Porissa. Projektin vetäjä Raisa Ranta esitteli hanketta aluekehittämisen ajankohtaispäivillä Mikkelissä marraskuussa. Kuva: Laura Jänis.

8 Maaseudun, saariston ja kaupunkien vuorovaikutuksen ja yhteistyön edellytysten parantaminen sekä kansallisen ja EU:n maaseutu- ja aluepolitiikan yhteensovittamiseen osallistuminen

Professori Perttu Vartiainen laati syksyllä 2014 selvityksen kaupunki-, maaseutu- ja saaristopolitiikan kehittämistarpeista. Raportti *Suomi tarvitsee kaupunki- ja maaseutupolitiikkaa* valmistui joulukuussa 2014. Sen mukaan Suomi tarvitsee uudenlaisen, hyvin fokusoidun alueellisen kasvu- ja innovaatiopoliittisen kokonaisnäkemyksen, joka voisi toimia kaupunki- ja maaseutupolitiikan yleisenä strategisena suunnannäyttäjänä. Näkökulmana tulee olla koko maan voimavarojen hyödyntäminen.

Selvitys ja sen jatkotoimet käsiteltiin hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmässä tammikuussa 2015. Selvitys lähti lausunnoille helmikuussa 2015. Se oli myös kommentoitavana otakantaa.fi-sivustolla. YTR antoi lausuntonsa selvitykseen.

Työ- ja elinkeinoministeriössä päätettiin toteuttaa paikkaperustaisuutta käsittelevä antologiahanke kesällä 2015. Artikkelikokoelman laatimisessa tavoitteena on hahmottaa asiantuntijakirjoittajien yhteistyönä muuttuvaan toimintaympäristöön sopivia paikkaperustaisia menetelmiä ja toimintatapoja. Antologiassa pohditaan paikka- ja sijaintiperustaisen yhteiskunnan mahdollisuutta laajempaan politiikkatoimien strategisena lähtökohtana. Tehtävänä on myös selvittää vallitsevia käsityksiä ja tulkintoja paikkaperustaisuudesta eri mittakaavoissa sekä maaseudun ja kaupungin vuorovaikutus- ja kumppanuussuhteissa. Christell Åström ja Hanna-Mari Kuhmonen kirjoittivat antologiaan artikkelin aiheesta *Paikkaperustaisuus maaseutupolitiikan ja maaseudun kehittämisen lähtökohtana*. Antologia julkaistaan vuonna 2016.

YTR-verkostosta osallistuttiin kansallisen ja EU:n maaseutu- ja aluepolitiikan yhteensovittamiseen työryhmätyöskentelyn kautta. Yhteensovittamista tehtiin mm. maaseutuverkoston ohjausryhmässä, hankeryhmissä sekä alue- ja rakennepolitiikan neuvottelukunnassa (ARNE).

9 Julkaisut

TEM:n raporttisarjassa julkaistiin numerolla 32/2015 *Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän YTR:n vuosikertomus 2014*.

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän YTR:n vuosikertomus 2015

Verkkojulkaisu
ISSN 1797-3562
ISBN 978-952-327-096-1

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET
MINISTRY OF EMPLOYMENT AND THE ECONOMY